

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

Година XXVI

Нови Сад, мај, 1977.

Број 5

САДРЖАЈ

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

У сусрет XXVII конгресу Међуна-
родне уније адвоката у Загребу

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Бранко Петрић

Равноправност језика и писама на-
рода и народности у кривичном
поступку

Др Милијан Поповић

Историјска неопходност социјали-
стичког права

ПРАВНА ПРАКСА

Љиљана Павловић-
Бојовић
Светозар Добросављев
Младен Косовац

Грађанско право

САОПШТЕЊА

Из седнице Управног одбора

НЕКРОЛОЗИ

Радован Вртипрашки
Др Карољ Ковач

ПРЕГЛЕД ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

Милош Стојановић

Из садржаја часописа

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е В О Ј В О Д И Н Е

Година XXVI

Нови Сад, мај, 1977.

Број 5

А Д В О К А Т У Р А И Д Р У Ш Т В О

У СУСРЕТ XXVII КОНГРЕСУ МЕЂУНАРОДНЕ УНИЈЕ АДВОКАТА У ЗАГРЕБУ

У припреми XXVII конгреса Међународне уније адвоката, који ће се одржати у Загребу од 4. до 9. септембра 1977. године, у Новом Саду и Београду 15, 16. и 17. априла 1977. године одржане су седнице Председништва и Бироа МУА.

Да бисмо указали на значај ових састанака, у најкраћим цртама приказујемо рад и организацију Међународне уније адвоката.

Међународна унија адвоката је најшира и најстарија међународна организација адвоката у свету. Основана је 1927. године. Југословенска адвокатура је учествовала у њеном оснивању. У ову међународну организацију укључени су адвокати преко њихових националних удружења из око 45 земаља. Овој Унији припадају адвокати из западне Европе, Северне и Јужне Америке, арапских земаља и других несврстаних земаља Азије и Африке. Од социјалистичких земаља Југославија је једина чланица Уније, док се у последње време појављује интерес и код других социјалистичких земаља за чланство у овој организацији.

Међународна унија адвоката по садржини деловања и организацији рада доследно спроводи прокламована начела организације Уједињених нација, под чијим окриљем и делује, као невладина организација, у њеним специјализованим организацијама.

Међународна унија адвоката има задатак да пропацира основне принципе адвокатске професије у свету, а нарочито независност и слободу у заступању; да потпомаже развита

правне науке у свим областима; да доприноси стварању међународног правног поретка заснованог на принципу правде међу народима и поштовања норми међународног права; да ради постизања ових циљева сарађује са свим националним и међународним организацијама, које имају сличне тежње или допуштају реализацију њених циљева.

Органи Међународне уније адвоката су:

— Генерална Скупштина коју сачињавају делегати организација чланица и која се обично састаје сваке друге године, приликом одржавања конгреса, значи у оквиру конгреса се одржава генерална Скупштина. На њој се врши пријем нових чланова, усваја Статут и бирају остали органи;

— Конгрес је врхунска манифестација рада Уније. На њему се, уз учешће великог броја адвоката, расправљају разна актуелна правна и професионална питања и доносе одговарајући закључци и препоруке. Конгрес се одржава по правилу сваке друге године;

— Савет је саветодавни орган Уније, који се састаје према потреби, на позив Бироа, а евентуално приликом одржавања конгреса. Свака чланица МУА делегира највише 10 чланова у Савет, чији мандат траје две године;

— Биро је орган који решава сва најважнија питања између два конгреса. Биро сачињавају чланови Председништва МУА, бивши председници МУА и по један представник сваке чланице Уније;

— Председништво је орган текућег управљања, а сачињавају га председник и потпредседник МУА, генерални секретар и руководиоци сталних Комисија МУА;

— Председник МУА представља Унију и организује рад њених органа. Председник се бира на две године из редова адвоката који су се истакли активним радом у органима Уније. Садашњи председник је др Аурел Крстуровић, адвокат из Запреба, истакнути друштвено-политички радник и учесник НОБ-а.

Стално седиште МУА је у Брислу (Белгија).

Југословенска адвокатура ужива велики углед у овој међународној организацији због доприноса наших представника и њиховог принципијелног става у свим професионалним и другим питањима.

На XXVI конгресу МУА, одржаном 1975. године у Минхену, одређена је наша земља као место одржавања XXVII конгреса, као и главна конгресна тема — „Самоуправна права радника у предузећима и заштите тих права“. Одређивање наше земље као и избор главне теме на Конгресу, резултат је угледа наше земље у свету и постојања великог интереса у земљама чланицама МУА за заштиту и функционисање МУА, за суштину и функционисање нашег самоуправног система, положаја радних људи у том систему и заштите права радника.

Југословенска адвокатура има одговоран задатак да на одговарајући начин презентира учесницима Конгреса достигнућа

самоуправног организовања, положаја радних људи и заштиту права радних људи.

Главни референт по теми „Самоуправна права радника у предузећима и заштита тих права” је Руди Шелих, адвокат из Љубљане, а национални референт по овој теми је Горазд Огүрек, адвокат из Земүна.

И свим питањима у вези са сазивањем и одржавањем Конгреса МҮА у Југославији и припремама овог Конгреса, редовно су почев од 1973. године упознавани, консултовани и обавештавани Савезни секретаријат за иностране послове, Савезни секретаријат за правосүбе и организацију савезне управе и, преко њих, Савезно извршно веће, као и одговорни функционери из службе у ЦК СКЈ и у Савезној конференцији ССРНЈ, а све одлуке и акције адвокатуре предузете су уз њихову свесрдну сагласност и помоћ.

У бројним разговорима са одговорним представницима савезних органа предвиђено је да Конгрес МҮА поздрави представник Федерације, који ће за учеснике приредити пријем у Күмровцу на највишем нивоу. Програмом Конгреса, поред овога, предвиђен је пријем од стране највиших представника СР Хрватске и града Загреба као домаћина. На Конгрес ће бити позвани и највиши представници власти, правосүба и друштвено-политичког живота свих република и покрајина.

Организациони комитет, којег је формирао Савез републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије, у сарадњи са Бироом МҮА израдио је Програм рада XXVII конгреса МҮА и пратећих манифестација. Како се види, Програмом је предвиђена и посета Новом Саду.

Као израз признања за све што је до сада учинила адвокатура САП Војводине у раду Савеза републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије и у органима МҮА, Биро МҮА је одредио Нови Сад као место одржавања састанка Председништва ове међународне организације, а Београд за одржавање седнице Бироа. Ови састанци су одржани 15, 16. и 17. априла 1977. године.

На овој седници је извршена последња провера предузетих мера око организације Конгреса и донете друге важне одлуке, које су у надлежности овог органа МҮА.

Обзиром на значај ових седница, Управни одбор Адвокатске коморе је формирао Одбор за организацију седнице.

Организовање седнице Председништва МҮА био је врло одговоран задатак за Адвокатску комору Војводине, пошто је седница требало да буде организована на највишем нивоу, а такође да се на најбољи начин репрезентује адвокатура наше Покрајине, достигнућа на друштвено-економском плану наше Покрајине и да покажемо културна блага, природне и друге лепоте Покрајине.

Седница Председништва МҮА је одржана у Конгресној сали хотела „Парк”.

Чланови Бироа МУА и пратиоци разгледали су стари део града, посетили СОС „Дечје село” у Сремској Каменици, Гимназију и друге знаменитости у Сремским Карловцима, Галерију Матице српске, Спомен-збирку Павла Бељанског и Адвокатску комору Војводине.

Заједнички ручак је одржан у хотелу „Парк”, а у Салонима Петроварадинске тврђаве председник Адвокатске коморе Војводине дао је пријем на коме су били присутни чланови Председништва МУА, чланови Бироа МУА са пратиоцима, високи функционери наше Покрајине и адвокати представници општинских организација адвоката.

Б. Ј.

Др Бранко Петрић

председник Врховног суда Војводине

РАВНОПРАВНОСТ ЈЕЗИКА И ПИСАМА НАРОДА И НАРОДНОСТИ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

Једна од историјских тековина НО рата и наше револуције је, између осталог, равноправност, братство и јединство наших народа и народности, који су збртимљени извојевали победу над фашизмом и заједничким напорима изграђују, унапређују и јачају нашу самоуправну социјалистичку заједницу. Та историјска тековина је и уставна категорија која је недвосмислено фиксирана како у Уставу СФРЈ тако и у Уставима социјалистичких република и аутономних покрајина, и представља један од темељаца нашег уставног система као једна од гаранција нашег даљег социјалистичког самоуправног развитка и напретка. Неговање, развијање, јачање и пуно остваривање равноправности народа и народности у нас, претпоставља, између осталог, и равноправност језика и писама народа и народности пред државним органима, самоуправним судовима, правобраниоцима самоуправљања, организацијама удруженог рада и другим самоуправним организацијама и заједницама, друштвеним организацијама, удружењима грађана и другим организацијама које врше јавна овлашћења, затим самоуправним интересним заједницама и организацијама удруженог рада које врше делатност односно послове од посебног друштвеног интереса, јер је то један од значајних атрибута равноправности.

Идејно-политичке основе равноправности језика и писама народа и народности дате су у документима Савеза комуниста Југославије, Уставу СФРЈ и Уставима социјалистичких република и аутономних покрајина и оне су добро познате. Савез комуниста Југославије у политици равноправности народа и народности има јасне, принципијелне и недвосмислене ставове, па према томе и о равноправности језика и писама народа и народности. Равноправност народа и народности је једно од најзначајнијих подручја деловања Савеза комуниста Југославије и оно је несумњиво органски део развоја самоуправљања и

интегрални део укупности наших друштвених односа, наше праксе и конкретне политичке делатности и акције. У остваривању и реализацији равноправности језика и писама народа и народности на класним самоуправним социјалистичким основама постигнути су значајни резултати нарочито после Писма друга Тита и Извршног бироа Председништва СКЈ, 52. и 56. састанка ПК СКВ и X конгреса СКЈ.

Остваривање равноправности језика и писама народа и народности саставни је део целовите и недељиве равноправности народа и народности у СФРЈ. Због тога за Савез комуниста и све нас равноправност језика и писама народа и народности има битан, суштаствени значај за даље јачање и унапређивање свеукупне равноправности народа и народности у свим областима друштвеног живота и рада. Она не обухвата само равноправност језика и писама народа и народности у процесу васпитања и образовања, међусобном контактирању грађана разних националности или грађана са општинским и покрајинским органима и организацијама које врше јавна овлашћења, већ подразумева и језик и писмо као нераздвојни елеменат равноправног културног и научног стваралаштва и развоја сваког народа и народности и понаособ и свих заједно, и као значајан елеменат равноправног упућивања припадника свих народа и народности у све токове нашег самоуправног развоја и друштвено-политичког живота, као и остваривање свих права на језику односно писму сваког народа или народности. Према томе, равноправна употреба језика и писама народа и народности у Југославији, па и у САПВ, је саставни део реализације основних уставних права грађана у СФРЈ па и у САП Војводини.

Полазећи од тих најопштијих поставки мора се прићи практичном и конкретном решавању свих питања реализације равноправности језика и писама народа и народности у свим областима јавног, друштвеног и политичког живота, па према томе, и у кривичном поступку.

І. Уставно-правни основи и решења

Када се каже да је равноправност језика и писама народа и народности претпоставка и реализација равноправности народа и народности, онда то звучи као фраза ако се не каже како је та равноправност нормирана с једне стране уставно-правно а с друге стране и законодавно, а коначно како се она и реализује. Наравно да ћемо се овом приликом задржати само на реализацији равноправности језика и писама народа и народности у кривичној процедури, а то значи у процесном законодавству, остављајући за сада по страни питање кривично-правне заштите равноправности, јер је то посебна тема.

Полазна основа за оцену, процену и реализацију равноправне употребе језика и писама народа и народности мора бити анализа норми уставно-правног карактера, норми процесно-прав-

ног карактера и других норми које се односе на нека питања равноправне употребе језика и писама народа и народности.

Као прво, треба видети решења која даје Устав СФРЈ, јер он, као основни, мора да — на најпринципијелнији начин — реши питање равноправности језика и писама народа и народности, а ово тим пре што ниједан Устав социјалистичких република и аутономних покрајина, не може и не сме, да буде у супротности са Уставом СФРЈ (члан 206. став 1. Устава СФРЈ), што практично значи да се основна права и дужности радних људи и грађана, народа и народности у уставима социјалистичких република и аутономних покрајина могу само детаљније и шире одређивати и утврђивати као што је у пракси и спроведено.

У вези питања равноправности језика и писама народа и народности Устав СФРЈ садржи, у основи, ова начелна решења:

1. „Незнање језика на коме се води поступак не сме бити сметња за одбрану и остваривање права...” (члан 214. став 1. Устава СФРЈ). Мада се овде изричито не спомиње кривични поступак, несумњиво је да се под изразом „води поступак” мора подразумевати и вођење кривичног поступка, а ово тим пре што је у надлежности Федерације да „... уређује кривични поступак...” (члан 281. став 1. тачка 12. Устава СФРЈ).

2. „Свакоме је зајамчено право да у поступку пред судом... употребљава свој језик и да се у том поступку упознаје на свом језику са чињеницама...” (члан 214. став 2. Устава СФРЈ). Наравно, да се и у овом случају под изразом „у поступку пред судом” мора без даљњег подразумевати и кривични поступак, као судски поступак у коме долазе у питање најосновнија и најважнија права човека и грађанина: живот, слобода, лични интегритет, част, имовина и друге вредности. Наравно да се равноправна употреба језика и писама народа и народности односи само на грађане Југославије, а не и на друге грађане, јер се на друга лица — који нису грађани Југославије, — односе друга права и правила, што произилази из члана 246. став 1. Устава СФРЈ где је наведено: „Равноправни су језици народа и народности и њихова писма на територији Југославије”.

3. У Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији су у службеној употреби језици народа, а језици народности у складу са Савезним Уставом и Савезним законом (члан 246. став 1. Устава СФРЈ). Овде треба напоменути да Устав СФРЈ не наводи који језици писма народности су равноправни, већ је то препустио уставима социјалистичких република и социјалистичких аутономних покрајина који су та питања и регулисали. Савезни закон о употреби језика народа и народности до сада није донет, већ су до сада донети само закони САП Косова („Службени лист САПК”, број 34/70) и САП Војводине („Службени лист САПВ”, број 6/73. и 5/77). Неке одредбе о равноправности језика и писама народности налазе се у Законима о редовним судовима социјалистичких република, али ни они не решавају ово питање у потпуности, нити пак детаљније.

4. Припадници народности имају „у складу са Уставом и законом” право на употребу свог језика и писма у остваривању својих права и дужности као и „у поступку пред државним органима . . .”, што очигледно упућује на уставе социјалистичких република и аутономних покрајина, јер се не наводи „Устав СФРЈ” ни „Савезни закон” већ просто „устави и закони” (члан 171. став 1. Устава СФРЈ). Као што ће се видети уставни социјалистичких република и аутономних покрајина су та питања регулисали на одговарајући начин.

5. Најзад, у члану 246. став 2. Устава СФРЈ је предвиђено: „Законом и Статутом друштвено-политичке заједнице и самоуправним актима организације удруженог рада и других самоуправних организација и заједница обезбеђује се остваривање равноправности језика и писама народа и народности у службеној употреби на подручјима на којима живе поједине народности и утврђује се начин и услови примењивања ове равноправности”. Ова одредба несумњиво директно упућује на то да се детаљи равноправне употребе језика и писма народа и народности, а поготово народности где их има, имају уредити сем републичким односно покрајинским уставима још и законима као и статутима друштвено-политичких заједница односно самоуправним општим актима организација удруженог рада — али само оних који врше јавна овлашћења односно који врше делатности или послове од посебног друштвеног интереса. На основу ове уставне одредбе углавном су решена питања равноправности језика и писама народности које живе на одређеним подручјима.

6. Устави неких република не наводе народности појединачно и поименично, већ одређена права на равноправност језика и писама дају свим народностима које живе на одговарајућем подручју, а то су устави: СР Босне и Херцеговине, СР Македоније и СР Србије.

Међутим, устави: СР Црне Горе, СР Хрватске, СР Словеније, САП Косова и САП Војводине изричито набрајају одређене народности, тако да су на основу тих устава равноправни језици и писма: Албанаца, Мађара, Словака, Турака, Румуна, Италијана, Русина, Чеха и Украјинаца.*

Према томе, када се ради о припадницима ових народности, онда се мора водити рачуна о њиховом праву на употребу језика и писма у кривичном поступку. При томе треба посебно ценити да ли се, некад и негде, не ради о припаднику народности који има иста права на основу Устава СР Босне и Херцеговине, СР Македоније или СР Србије, а који није овде изричито именован.

При томе, треба посебно имати у виду да су две потпуно квалитативно различите ситуације: право на равноправну употребу језика и писма народа и народности у кривичном посту-

* Народности су сврстане према бројној заступљености у СФРЈ, а на основу података о попису становништва од 1. 3. 1971.

пкy, и право вођења поступка на језику народа или народности. У одређеним процесним ситуацијама могуће је да се једном припаднику народа или народности обезбеди само право на употребу језика и писма, а у другој процесној ситуацији да се цео поступак води на језику и писму тог народа односно народности. Наравно да о томе треба, а свакако и мора, да води рачуна по службеној дужности суд у кривичном поступку, јер је искључиво суд тај државни орган који у кривичном поступку мора да обезбеди законитост у поступању уопште па и у односу на равноправну примену језика и писма народа и народности.

Према томе, у кривичном поступку мора се увек и пажљиво ценити, па и оценити, а најзад и утврдити на правилан и несумњив начин: прво на ком језику се има водити поступак, и друго, коме учеснику поступка се мора обезбедити могућност да прати поступак на свом језику (тј. да му се обезбеди тумач). Повреда ових права није само повреда уставних и законских обавеза, већ је то и апсолутна битна повреда одредаба кривичног поступка (члан 343. став 1. тачка 3, односно члан 363. став 1. тачка 3. ЗКП од 1. јула 1977. године — у даљем тексту „нови ЗКП”), због које се свака одлука мора укинути. Посебно треба имати у виду да поједини субјекти — учесници у поступку немају идентична права, него сваки субјект има одређен круг права и да му се само та права имају и морају обезбедити, а да ниједан субјект не може захтевати — ни објективно остварити — шири права од оних која му по уставу, закону или одговарајућем статуту припадају.

Посебно треба имати у виду да ће поједини несавесни субјекти поступка, из својих специфичних интереса — супротних интересу поступка — покушавати, а већ су и покушавали, да злоупотребе право на употребу језика и писма односно права на вођење поступка на језику народа и народности. Међутим, те и такве покушаје треба енергично спречавати и сузбијати. а поступак водити *lege artis* без обзира на такве покушаје. У једном конкретном случају поступак је вођен на мађарском језику и изречена је првостепена пресуда која је израђена и достављена странкама на мађарском језику. Међутим, после тога — у жалбеном року — окривљени је ангажовао новог браниоца који је захтевао да му се преведу сви списи како би могао изјавити жалбу. Јасно је да такав захтев за измену језика поступка у том стадијуму није могао бити прихваћен, пошто се језик поступка не може мењати када је једном утврђен.

За одређивање и утврђивање језика кривичног поступка и обезбеђивање права на употребу језика народа и народности меродаван је сем закона и Статут друштвено-политичке заједнице (општине) на чијој територији је суд пред којим се води поступак. Самоуправни акт организација удруженог рада и заједница и њихове норме не могу имати утицај на језик кривичног поступка, јер ти акти нормирају поступање тих организација односно заједница у обезбеђењу равноправности језика и

писма народа и народности на основу и у складу са статутом друштвено-политичке заједнице (општине), а суд већ мора да примењује норме тог статута у свим поступцима — кривичном, парничном, ванпарничном, оставинском и др.

7. Према напред изложеном (1—6) уставно-правна решења и обавезе су јасне и недвосмислене, мада нису свеобухватне и детаљне, тако да је остало доста тога да се реши законима и статутима друштвено-политичких заједница. У овом смислу посматрамо Закон о кривичном поступку (који ће ступити на снагу 1. јула 1977. године), законе о равноправности језика и писама народа и народности, те статуте друштвено-политичких заједница (општина) што све треба да реши низ отворених питања из домена равноправне употребе језика и писама народа и народности у кривичном поступку.

Прво треба указати да су — бар до сада — једино и потпуно решена, углавном, она питања равноправности језика и писама народа и народности која се решавају статутима друштвено-политичких заједница (општина). Наиме, општине су — углавном — решиле питање равноправности језика и писама народа и народности на тај начин што су у својим статутима утврдиле који су језици и писма равноправни на њиховом подручју, па је за судове јасно утврђено на којим језицима се може односно по потреби мора, водити кривични поступак. Но, то је само један део посла, односно решење само дела проблема.

Очекивало се да ће Новела законика о кривичном поступку јасно, детаљно и несумњиво решити сва питања равноправне употребе језика и писама народа и народности у кривичном поступку, тим пре што је Федерација не само овлашћена већ и обавезна на доношење одредаба којима се регулише равноправност језика и писама народа и народности Југославије, а такође је у искључивој надлежности Федерације доношење Закона о кривичном поступку (члан 246. став 1. *in fine* и члан 281. став 1. тачка 12. Устава СФРЈ), али се та очекивања нису остварила.

Даље, претпостављало се да ће се неким другим законом, донетим на основу уставних овлашћења, решити одговарајућа питања равноправне употребе језика и писама народа и народности у кривичном поступку, али се ни то није остварило, јер и оне одредбе које су донете и које садржи Закон о кривичном поступку не решавају сва она питања која су требала бити регулисана, тако да је сада остало да се нека решења проналазе и утврђују на основу сходне примене одговарајућих норми, аналогijом или на други сличан начин, што ће несумњиво проузроковати тешкоће у пракси, затим различита практична решења, и најзад — а што је и најважније и најозбиљније — остварити могућност евентуалних нарушавања, ускраћивања или ограничавања права припадника појединих народа или народности на равноправност језика и писама у кривичном поступку.

II. *Закони о равноправности језика и писама народа и народности*

Мада је у члану 246. став 1. Устава СФРЈ изричито предвиђено да ће се „...у складу са овим Уставом и Савезним законом” решити употреба језика и писама народа и народности у службеној употреби, такав закон није донет мада — строго узевши — такав закон не би ни могао решити сва питања која треба да буду решена. Међутим, у случају кривичног поступка је требало тим, или неким другим, законом да се реше сва питања која треба да буду решена, јер је Закон о кривичном поступку у искључивој надлежности Федерације (члан 271. став 1. тачка 12. Устава СФРЈ), па је на основу члана 246. став 1. Устава СФРЈ требало јасно и детаљно решити, али то није учињено.

Остало је према томе да се ослоњимо на законе о равноправности језика и писама народа и народности република и покрајина, али ни то решење није дало резултате. Наиме, ниједна република није донела закон о равноправности језика и писама народа и народности, већ су то једино учиниле САП Косово и САП Војводина. У законима о редовним судовима неких република дате су лапидарно понеке одредбе о језику и писму у поступку, али су оне општег карактера и не могу се у целини и адекватно аплицирати на кривични поступак.

САП Косово донела је Закон о остваривању равноправности језика и писама у САП Косову („Службени лист САПК”, број 34/70. од 30. 3. 1970). У том закону је, у више поглавља, решено питање примене и употребе језика и писама у разним областима, па је у II делу — одељак 2 (члан 18—24) дато неколико решења за рад и поступање правосудних органа. У члану 18. предвиђена је равноправна употреба албанског и српскохрватског језика и њихових писама, а на подручјима где живе припадници турске народности и тај језик односно писмо ако је статутом општине то утврђено. Начелно је заузет став да се поступак води на језику странке против које се води поступак (члан 19), а ако су странке различите националности онда се поступак води на језику оптуженог односно туженог (члан 21. став 1). Ако су странке против којих се води поступак различитих националности а не постигну споразум о језику поступка, онда о језику поступка одлучује суд односно судија (када се ради о судији појединцу) — члан 21. став 2, а у таквом случају се осталим учесницима обезбеђује тумач (члан 21. став 3). Најзад, одређено је да се све одлуке и писмена достављају странкама на матерњем језику (члан 22), а у члану 23. и 24. одређено је како ће се објављивати анализе, билтени и публикације односно да ће се општим актима правосудних органа ближе утврдити равноправна примена тих језика и писама.

Као што се види Закон о језику САП Косова није ни могао у седам чланова ни регулисати више питања, а оно што је регулисао практично се односи на све поступке пред судом, али не решава нека значајна питања кривичне процедуре, која и иначе остају отворена јер их ниједан пропис није решио.

У САП Војводини донет је Закон о начину обезбеђивања равноправне примене језика и писма народа и народности пред државним органима и организацијама које врше јавна овлашћења („Службени лист САПВ”, број 6/73. од 30. 3. 1973), а тај закон је знатније измењен и усаглашен са Уставом СФРЈ, СРС и САПВ, те Законом о удруженом раду на основу Закона од 11. марта 1977. године („Службени лист САПВ”, број 5/77). Међутим, она питања која се практично и директно односе на кривичну процедуру нису претрпела никакве измене; у том правцу је ситуација непромењена. Као прво, треба указати на то да је Закон на јединствен начин (покушао) да регулише сва питања и поступање код свих државних органа, не узимајући у обзир значајне специфичности појединих поступака. На тај начин нека битна и значајна питања кривичне процедуре немају адекватног решења, па ће се та питања морати решавати у практичној примени без обзира што је јасно решено који су језици и писма поступка.

Нарочито је значајно да се у члану 4. поменутог Закона утврђује да се поступак мора водити на два језика ако се странке не сагласе о језику поступка — члан 4. став 1. а на основу члана 7. става 1. алинеја прва. У случају да се поступак води на два језика записник се мора водити на та два језика. За такав случај закон није предвидео који је записник аутентичан — ако се појави разлика у записницима и сумња у аутентичност, па су према томе оба записника аутентична. Пошто у том правцу нема посебне одредбе онда је јасно да су оба записника аутентична, па у случају несагласности вероватно је да ће се морати узети да се ради о апсолутно битној повреди одредаба кривичног поступка из члана 364. став 1. тачка 11. (новог ЗКП), због које ће се одлука морати укинути. Тек ако странке предложе три језика као језике поступка, па се не постигне сагласност о језику поступка, онда се као језик поступка одређује онај језик за који се изјаснила већина странака, а ако нема ни већина у том правцу, онда је орган пред којим се води поступак, а то значи суд или судија појединац, односно истражни судија, овлашћен да одреди језик поступка (члан 4. став 4), а странкама на чијем језику се не води поступак мора се обезбедити учешће у поступку помоћу преводиоца (члан 4. став 4. *in fine*). Таква процесна ситуација је специјалитет који се, истина, односи на све поступке, али у кривичном поступку има — бар изгледа — најзначајније реперкусије које ће морати да се отклањају сходном и адекватном применом свих одредаба и овог Закона, а и Закона о кривичном поступку.

Када се језик, или језици, поступка утврди онда се другим учесницима у поступку обезбеђује превођење са језика поступка на језик, или језике, који није језик поступка (члан 7). За другостепени поступак предвиђено је да се води на језику, односно језицима, на којима је вођен првостепени поступак (члан 8).

Имајући у виду да Закон о начину обезбеђења равноправности језика и писма народа и народности у одређеним орга-

нима, организацијама и заједницама (у даљем тексту: „Закон о употреби језика”) има свега 15 чланова онда је очигледно да се у тако кратком закону није ни могао решити већи број питања. Према томе, за кривични поступак остаје да се нађу решења како применом одредаба Закона о употреби језика тако и одредаба Закона о кривичном поступку, с тим да се увек морају наћи таква решења која ће у потпуности обезбедити равноправност језика и писама народа и народности, јер се никаквом интерпретацијом, било каквим тумачењем или аналогијом односно на сличан било који начин не могу ограничавати, крњити или ускратити било које уставно право наших радних људи и грађана, а поготово не такво право као што је право равноправности језика и писма народа и народности.

III. Решења у Закону о кривичном поступку

Досадашњи Законик о кривичном поступку (који је још на снази до 1. јула 1977) садржи свега 3 члана (члан 4а, 5. и чл. 334. став 1. тачка 3) у којима се спомиње вођење кривичног поступка на језику народа и народности. Наравно да је то више него минимално да би се решили сви они проблеми везани за правилно обезбеђење вођења кривичног поступка на језицима и писму народа и народности.

Потпуно основано се очекивало да ће Новела законика о кривичном поступку из 1976. године решити, ако не детаљно сва питања и проблеме, али бар оне најзначајније и најосетљивије. Међутим, та очекивања се нису остварила.

Новела законика о кривичном поступку од 24. децембра 1976. године („Службени лист СФРЈ”, број 4/77), мада је посветила нешто више пажње одредбама о равноправној употреби језика и писма, ипак није решила сва она питања која је требало да реши, тако да је остало доста питања која практично треба решавати.

Нови Закон о кривичном поступку (у даљем тексту: нови ЗКП), који ступа на снагу 1. јула 1977. године, посветио је питању равноправности језика и писма народа и народности свега шест одредаба, што ни приближно није довољно. О равноправности језика и писма народа и народности говори се у члану 5—9, 95. став 5. и 364. став 1. тачка 3. што је минимум који ипак не задовољава све практичне потребе.

Када се проанализирају наведени чланови новог ЗКП онда се ипак види да о равноправности језика и писама народа и народности стварно има одредаба у члану 6—8, док је члан 5. декларација а члан 9. решава питање правне помоћи судова са разних подручја где су у употреби језици и писма народа и народности. У члану 95. став 5. се решава питање трошкова кривичног поступка у вези превођења на језик народа и народности када је то потребно, а члан 364. став 1. тачка 3. утврђује као апсолутно битну повреду одредаба кривичног поступка за случај

повреде права на равноправну употребу језика и писма народа и народности. Као што се види нове законске одредбе нису издашне у погледу одређивања и утврђивања права и обавеза суда, странака и других субјеката када се ради о равноправној употреби језика и писма народа и народности. Но, да би се решила и разјаснила спорна и неспорна питања, најсигурнији је метод анализе сваког члана посебно, па најзад оцена свих чланова заједно, а посебно потреба да се анализирају и утврде начини поступања који нису обухваћени и решени.

1. Члан 5. новог ЗКП је — као што је већ речено — декларација, практично делимична парафраза члана 246. става 1. Устава СФРЈ. Будући да парафраза нема никакве самосталне вредности нити садржине у кривично-правном смислу она не даје ништа ново нити шире од онога што је већ утврђено у уставима и у Закону о употреби језика, па се није ни потребно даље бавити овом одредбом.

2. Члан 6. новог ЗКП је нешто детаљнији и конкретнији, па је интересантан због тога да би се видело шта ново уноси тај члан. У ставу 1. предвиђа се да се тужбе, жалбе и други поднесци упућују суду „на језику народа или народности Југославије који је на основу Устава, Закона или другог прописа у службеној употреби у суду”. Пошто Устав, а ни закон не дају одређене одредбе о томе који језик је у службеној употреби у ком суду, то је практично увек у питању „други пропис” — а то је статут друштвено-политичке заједнице (општине), на чијој територији је општински — првостепени односно основни суд. На тај начин може се практично утврдити да је статутом општине увек одређено који је језик односно писмо, у равноправној употреби на територији одређене општине.

При овоме треба имати у виду да друга реченица става 1. члана 6. новог ЗКП предвиђа да се „поднесци могу упућивати и на једном од језика народа Југославије који није у службеној употреби у суду”. Овде се поставља питање зашто је у реченици другој наведено да се само „поднесци” могу упућивати и на језику народа Југославије који није у службеној употреби у суду, а не спомињу се „тужбе и жалбе” како се то спомиње у почетку става 1. овог члана.

Тешко је наћи реалан *ratio* такве одредбе, а ово тим пре што ни у образложењу предлога Закона о кривичном поступку (материјал Скупштине СФРЈ АС број 361/10) нису дати разлози оваког разликовања, па нам само остаје да претпостављамо разлоге те дистинкције. Вероватно је да се пошло од тога да се на основу „тужбе” односно „жалбе” мора на адекватан начин поступати односно извршити било какву процедуралну радњу (макар и извршити формалну контролу нпр. приватне тужбе), а да не би било у складу са Уставом, законом или статутом друштвено-политичке заједнице да суд поступа на језику који није у службеној употреби у суду, а ово тим пре што је и питање да ли би суд био оспособљен за поступање на језику који није у службеној употреби у том суду. На тај начин би подносилац

„тужбе” или „жалбе” на језику који није у службеној употреби у суду могао објективно доћи у гори положај од оног у коме би се нашао да „жалбу” или „тужбу” није поднео на свом језику. Да ли је то ratio наведене одредбе није сигурно, али је то свакако један од разлога ако не и главни а могуће и једини.

Посебно је питање одредбе члана 6. став 2. новог ЗКП, која предвиђа да се поднесци могу упућивати и на језику народности који није у службеној употреби у суду, ако је то у складу са Уставом, законом, или другим прописима који важе на подручју одговарајућег суда. И овде треба приметити да се помињу само поднесци а не и „тужбе” односно „жалбе” као у првој реченици става 1. члана 6. новог ЗКП. Вероватно је ratio исти као и у односу на поднеске на језицима народа, а у складу са Уставом је право употребе језика и писма загарантовано свуда, а не само у седишту суда где се тужилац или оштећени налази. У сваком случају, на основу одредбе члана 6. став 1. и 2. новог ЗКП тужбе, жалбе и сви други поднесци могу се у кривичном поступку подносити суду на језику народа и народности који је у службеној употреби у одговарајућем суду, а сви други поднесци (сем тужби и жалби) могу се подносити на језицима и писму народа Југославије увек, а на језицима и писму народности само када је то у складу са Уставом, законом или другим прописом који важе на подручју одговарајућег суда.

Када се ради о кривичном поступку онда треба видети шта се има подразумевати под изразом „тужба” из члана 6. став 1. новог ЗКП, будући да кривични поступак познаје више оптужних аката. Иницијатива тужиоца у кривичном поступку може да буде дата на више начина, путем разних процесних аката и то:

- приватном тужбом (члан 52. став 1, 262. ст. 2. и 431. став 1);
- оптужним предлогом (члан 431. став 1);
- оптужницом (члан 261. став 1);
- предлогом јавног тужиоца за кривично гоњење малолетника (члан 480. став 1);
- предлогом јавног тужиоца за изрицање мере безбедности обавезног психијатријског лечења и чувања неуратљивог учиниоца (члан 493. став 1) и
- предлогом за одузимање имовинске користи од организације удруженог рада, друге самоуправне организације или заједнице — који се истина не подноси самостално већ уз оптужницу, али је управљен према посебном субјекту и предвиђен је посебан поступак (чл. 502—507).

Као што се види овлашћени тужилац може дати иницијативу на већи број начина па изгледа очигледно да се сви ти начини морају подвести под појам „тужба”, а питање је да ли је тај термин баш адекватан или пак звучи с једне стране чак помало лаички, а с друге стране не одговара увек суштини ствари. Као прво све напред наведене иницијативе нису тужбе, већ

су негде и захтеви а негде и предлози, а било је свакако могуће све те врсте иницијатива појмовно и термилошки адекватније изразити, јер израз „тужба“ у кривично-процесној литератури и праву значи врло одређен процесни акт и првенствено асоцира на приватну тужбу, што се очигледно није хтело. Даље, израз „тужба“ у закону који решава бројна процедурална питања, односа и ситуација са масом процесних аката звучи у најмању руку неадекватно и штуро.

Посебно је питање како се имају третирали захтев за спровођење истраге (члан 158. став 2. — новог ЗКП), предлог за спровођење појединих истражних радњи (члан 432. став 1. — новог ЗКП), односно захтев јавног тужиоца органима унутрашњих послова или истражном судији за спровођење појединих истражних радњи против непознатог извршиоца (чл. 155. став 1. — новог ЗКП). Очигледно је да ово нису поднесци, али је исто тако сигурно да нису ни „тужбе“ ни „жалбе“ из члана 6. став 1. — новог ЗКП, али се ипак негде морају сврстати. У датој законодавној ситуацији није могуће ништа друго већ све остале процесне акте сматрати „поднесцима“ у смислу члана 6. став 1. — новог ЗКП, и на тај начин са њима поступати. Мада строго узевши наведени процесни акти нису поднесци, они се морају ипак тако третирали, екстензивним тумачењем, како не би остали изван домаћаја одредбе члана 6. став 1. новог ЗКП која регулише питање равноправне употребе језика и писма народа и народности.

На основу члана 7. став 1. новог ЗКП кривични поступак се води на језику који је у службеној употреби у суду. Иако је у овој одредби употребљена једнина, очигледно је да се мора схватити тако да се та одредба односи на све језике који су на основу Устава, закона или статута друштвено-политичке заједнице (општине) у равноправној употреби у одређеном суду, па то не би требало да представља неки практични проблем.

Међутим, у ставу 2. члана 7. новог ЗКП предвиђено је да странке, сведоци и друга лица која учествују у поступку имају право да употребљавају свој језик при извођењу истражних радњи, других судских радњи и на главном претресу. То је као основ за утврђивање права углавном јасно и довољно, али није довољно када се ради о томе да се одреди, и процедурално фиксира, када је, којом радњом или одлуком, и чијом, и под којим условима утврђен језик поступка. Одмах треба напоменути да нема никаквих дилема у оним случајевима где је у суду у службеној употреби само један језик, јер се свим осталим субјектима поступка (у најширем смислу) мора обезбедити и омогућити да се користе својим језиком (што значи путем тумача) на основу члана 7. став 1. новог ЗКП.

Но, проблеми се појављују код оних судова код којих је статутом друштвено-политичких заједница (општине или међуопштинске заједнице) на основу Устава и закона у службеној употреби више језика народа и народности. Нпр. у општинским судовима: у Новом Саду, Ковачици, Панчеву, Пландишту и др. у

службеној употреби су равноправно 4 језика народа и народности; у општинским судовима: Алибунар, Бела Црква, Зрењанин, Сечањ, Озаци, Сомбор, Шид и др. — три језика; у општинским судовима: Сенти, Суботици, Кањижи, Темерину, Тополи и др. — два језика итд.

Ни члан 7. новог ЗКП, а ниједан други пропис не одређује нити утврђује ма чију обавезу да, на било који начин, фиксира тренутак, процесну ситуацију или радњу када мора да буде утврђен језик поступка, односно време од када се одређеним субјектима кривичног поступка морају обезбедити одређена права у току поступка који се води на језику који није језик народа односно народности којој припадају. Тај законодавни недостатак ће се значајно осећати у кривичној процедури, у сваком конкретном кривичном поступку, па ће се морати решавати од случаја до случаја за сваки конкретни поступак. Међутим, таква ситуација објективно крије у себи опасност да се због различитих начина решавања тог питања у неким случајевима ограниче, окрће или ускрате нека права појединих субјеката кривичног поступка на равноправну употребу језика и писма народа и народности. Због тога је неопходно наћи идентична и заједничка решења за све процесне ситуације, имајући у виду да двојезичност, односно вишејезичност, није само специфичност САП Војводине, већ се исти проблеми појављују мање или више у свим републикама па и покрајини Косово, обзиром на национални састав република и покрајина. То указује да ће се о том питању највероватније морати изјаснити заједничка седница Савезног суда, којој ће свакако морати да буде дата иницијатива за стављање тог питања на дневни ред. Но, док та питања не буду размотрена и разјашњена, практична решења не могу чекати, јер се пракса неумољиво одвија и захтева од судова (тј. судија) да разреши сваку насталу процесну ситуацију, а наравно да је реше у складу са Уставом и законом, па ће они то морати да чине, а вредан је покушај да се дају нека најопштија правила која би могла користити за разрешавање неких питања равноправности језика и писама народа и народности у кривичном поступку.

У члану 7. став 3. новог ЗКП предвиђено је да се лице из става 2. овог члана може одрећи права на превођење ако зна језик на коме се води кривични поступак. Ту је јасно речено о одрицању права на превођење које је конституисано као обавеза у ставу 2. истог члана. Међутим, није одређено да ли се може утврђивати други језик поступка ако су странке предложиле и захтевале вођење поступка на различитим језицима. Мада то није изричито предвиђено, очигледно је да се странка, а нарочито окривљени, може одрећи захтева и права да се кривични поступак води на неком од језика који је у службеној употреби у суду, јер јој то ниједном одредбом није забрањено, а то је штавише у складу са одредбом члана 4. став 3. Закона о равноправности језика народа и народности САПВ, а не оду-дара ни од принципа кривичне процедуре. Наравно да и та

ситуација мора бити јасна, недвосмислена и изричита као и без-
условна а мора да је фиксирана у записнику који се води било
при спровођењу истражне радње, друге радње у поступку или
о главном претресу. Ако не би тако било фиксирано могло би се
поставити питање правоваљаности одлуке о вођењу поступка на
једном језику, а тиме се одмах отвара и питање постојања апсо-
лутне битне повреде одредаба кривичног поступка из чл. 364.
став 1. тач. 3. новог ЗКП.

Одредбом члана 7. став 4. новог ЗКП коначно је и законо-
давно решена једна дилема која је практично решавана на ра-
зне — не увек прихватљиве — начине. Наиме, у ставу 4. члана
7. новог ЗКП изричито је предвиђено да превођење врши тумач.
На тај начин је тумач изричито издвојен као посебан субјект
поступка а тиме је — имплицитно — одређено да судија —
председник већа или члан већа или судија појединац, односно
судија поротник као члан већа не може истовремено да врши
функцију тумача-преводиоца. што је у пракси бивало, те су на
тај начин спајане две инкопатибилне функције. Сада је та ди-
лема коначно отклоњена и отпала, и треба имати у виду да је
статус тумача изједначен углавном са статусом вештака — члан
224. став 4. новог ЗКП.

У члану 8. и 9. новог ЗКП одређено је како ће се вршити
достављање писмена у случајевима двојезичности или вишејезично-
сти, а и то како ће међусобно саобраћати судови са разним
службеним језицима и пружати један другоме правну помоћ.
Код тих одредаба нема ни спорних ни проблематичних питања.

Да би се право на равноправну употребу језика и писма
народа и народности фактички могло несметано користити, у
члану 95. став 5. новог ЗКП изричито је предвиђено да се тро-
шковни превођења на језик народа и народности неће наплаћива-
вати од лица која су иначе дужна да накнаде трошкове криви-
чног поступка. Овакво решење је логично и једино прихватљиво,
јер не би одговарало ни духу ни слову Устава и закона кала би
се за коришћење уставних или законских права морало плаћати,
а без обзира на то ко би на крају платио односно наплатио
те трошкове. Пошто је у закону употребљен термин „трошкови
превођења”, то је јасно да се ради и о усменом превођењу пу-
тем тумача као и о превођењу писмених докумената када је то
потребно. Нови Закон о кривичном поступку није посебно регу-
лисао питање накнада и плаћања трошкова превођења, јер то
и није у надлежности Федерације, већ ће о томе донети посебне
прописе републике односно покрајине. с тим што ће ти прописи
морати да ступе на снагу 1. јула 1977. године — најкасније, тј.
истовремено када ступа на снагу и нови Закон о кривичном
поступку.

У вези равноправности језика и писма народа и народности
у кривичном поступку веома интересантна је одредба члана 364.
став 1. тачка 3. новог ЗКП, која предвиђа постојање апсолутне
битне повреде одредаба кривичног поступка ... ако је оптуже-
ном, браниоцу, оштећеном као тужиоцу или приватном тужиоцу

противно њиховом захтеву ускраћено да на главном претресу употребљава свој језик и да на свом језику прати ток главног претреса". Из овакве стилизације произилази неколико спорних питања:

1. зашто се ова одредба односи само на главни претрес;
2. у досадашњим одредбама (члан 5—9. новог ЗКП) бранилац уопште није посебно спомињан;
3. зашто се не спомињу и други субјекти којима ускраћење права може исто тако штетити као и овима који су споменути.

Из стилизације и дикције члана 364. став 1. тачка 3. новог ЗКП јасно произилази да се као релевантна узима само повреда права на равноправну употребу језика на главном претресу (Глава XXI — члан 287—344. новог ЗКП), а не и у ранијем току поступка, тј. у току истраге (глава XVI — члан 157—181. новог ЗКП) односно при спровођењу истражних радњи на основу члана 155, 156. и 432. став 1. новог ЗКП, при спровођењу припремног поступка према малолетницима на основу члана 470—479. новог ЗКП, при одржавању претреса на основу члана 373. и 374. новог ЗКП, претреса на основу члана 494. став 1. новог ЗКП и извиђајних радњи на основу члана 529. став 1. новог ЗКП. Питање је да ли је интенција законодавства била баш таква или је у питању непотребна лапидарност. Када се у члану 364. став 1. тач. 3. новог ЗКП спомиње главни претрес онда је очигледно да се то односи и на све ситуације које су идентичне главном претресу, односно процесне ситуације у којима се могу донети одлуке које се доносе и на главном претресу, или процесне ситуације које се могу идентификовати поступању на главном претресу, нпр. члан 371. став 1, 401. став 5, 480. став 5, и др. новог ЗКП.

Но, питање је због чега претходни поступак није узет у обзир односно због чега није предвиђена повреда права на равноправност језика и писма народа и народности у радњама које претходе одлучивању. У чл. 7. став 1. новог ЗКП је предвиђено да се кривични поступак води на језику који је у службеној употреби у суду, па би се према томе морало узети да се на одговарајућем језику мора водити цео поступак, па би — по логици ствари — свака повреда права на равноправност језика и писма требало да буде идентично окарактерисана и квалификована па према томе и санкционисана. Но, изгледа да је законодавац пошао од претпоставке да раније повреде, у току истраге, ако нису довеле до оптужења не представљају такву повреду која би у суштини ствари — у резултату кривичног поступка, — могла негативно да утиче на права окривљеног. Другим речима, ако је истрага обустављена због одустанка јавног тужиоца од гоњења (члан 170. новог ЗКП) или одлуком већа (члан 171. новог ЗКП), или ако је јавни тужилац одбацио пријаву након спровођења потребних истражних радњи (члан 432. став 3. новог ЗКП), онда је претпоставка да окривљени није ничим

оштећен у свом праву иако све одредбе о равноправности језика нису спроведене баш *lege artis*.

Међутим, када поступак дође у стадиј главног претреса — који је практично најглавнији стадиј поступка — онда је обавезно на главном претресу саслушати одбрану оптуженог, извести све доказе и у јавном, непосредном, усменом и контрадикторном поступку разјаснити и утврдити све чињенице битне за доношење законите одлуке. Вероватно је због карактера и значаја главног претреса законодавац пренебрегао евентуалне повреде равноправности језика и писама народа и народности у претходном току поступка, полазећи од тога да евентуалне раније повреде не могу имати одлучног значаја и утицаја на права окривљеног или других субјеката поступка, ако је поступак на главном претресу у погледу равноправности језика и писама народа и народности спроведен без повреде одредаба које се односе на равноправност језика и писма народа и народности, односно ако је оптуженом и његовом браниоцу било омогућено да се користе својим језиком односно да прате ток главног претреса путем тумача. То значи да повреда права на равноправност језика и писма народа и народности у претходном поступку не представља ни апсолутну ни другу битну повреду одредаба кривичног поступка. Ако се таква повреда и утврди онда се она може, евентуално, побиијати само захтевом за заштиту законитости (члан 416. новог ЗКП), наравно уколико стоје одговарајући услови за коришћење тог ванредног правног лека.

У члану 364. став 1. тачка 3. новог ЗКП посебно се спомиње бранилац као субјект коме се може апсолутно битном повредом одредаба кривичног поступка ускратити неко право, па се поставља питање зашто је само тај субјект изричито споменут, мада у ранијим одредбама — које се односе на равноправност језика и писма народа и народности (члан 5—9. новог ЗКП) — уопште није споменут. Из образложења предлога Закона о кривичном поступку (Скупштина СФРЈ АС број 361/10) не може се закључити зашто је тако поступљено, па се може само претпостављати. Ако је законодавац пошао од тога да се само ефикасније обезбеди одбрана оптуженог онда овим путем то није баш најбоље реализовано, јер би за ефикаснију одбрану — без обзира да ли је обавијателна или факултативна — морао предвидети и да се та повреда из тачке 3. узима у обзир по службеној дужности у смислу члана 376. став 1. тачка 1. новог ЗКП, али то није посебно предвиђено. Ако је законодавац хтео да ефикасније учврсти положај браниоца онда ни то није реализовано оваквом одредбом. Коначно, не види се који су разлози руководили законодавца да овако стилизује и формира садржину одредбе члана 264. став 1. тачка 3. новог ЗКП, а ово тим пре што неке друге субјекте који могу бити исто тако оштећени повредом одредаба о равноправности језика и писма народа и народности уопште није узео у обзир.

Како је напред наведено не виде се разлози због којих је бранилац посебно истакнут у члану 364. став 1. тачка 3. новог

ЗКП, али се исто тако не види због чега законодавац није у ту одредбу укључио и неке друге субјекте којима ускраћивање права на равноправну употребу језика и писма народа и народности практично може нанети још већу штету. Не видимо разлог због чега у члану 364. став 1. тачка 3. новог ЗКП нису унети — уз браниоца — законски заступник малолетника (члан 54. став 1. новог ЗКП), затим пуномоћник (члан 65 став 1. новог ЗКП) па и представник организације удруженог рада, друге самоуправне организације или заједнице од које се има одузети имовинска корист (члан 502. став 1. и 2. новог ЗКП). Ово тим пре што ускраћивање права на равноправну употребу језика и писма народа и народности овим субјектима може имати врло значајне последице, нпр. ако се неко од законских права ускрати пуномоћнику законског заступника малолетника (члан 65. став 1. новог ЗКП). Не види се резон изостављања ових субјеката из круга лица предвиђених у члану 364. став 1. тач. 3. новог ЗКП, а вероватно је да би њихов одређени процесни положај допринео учвршћивању и проширивању заштите права и оних других субјеката у чије име они наступају.

При оцени овог питања треба имати у виду чињеницу да је у чл. 4. ст. 5. Закона о равноправности језика САП Војводине предвиђено да законски заступник има права странке утврђене законом у погледу употребе језика у поступку, па ће се комплементарном применом и у односу на законског заступника — као носиоца права странке — примењивати одредаба члана 364. ст. 1. тач. 1. новог ЗКП.

Као што је већ напред речено повреда равноправности језика и писма народа и народности у кривичном поступку представља апсолутну битну повреду одредаба кривичног поступка из чл. 364. ст. 1. тач. 3. ЗКП због које се пресуда (или друга одлука) мора укинути, али само уколико се жалбом та повреда изричито истакне као разлог жалбе, јер та повреда није предвиђена у чл. 376. ст. 1. тач. 1. ЗКП као повреда на коју другостепени суд пази по службеној дужности. Интересантно је напоменути да се повреда из чл. 364. став 1. тачка 3. новог ЗКП не може побијати ни новим ванредним правним леком — Законом за ванредно преиспитивање правоснажне пресуде, јер тај основ није предвиђен у чл. 427. тач. 2. новог ЗКП. То значи ако и буде учињена нека повреда равноправности употребе језика и писма народа и народности у кривичном поступку а посебно на главном претресу, за ту повреду другостепени суд — а ни суд трећег степена (чл. 391. новог ЗКП) — не мора, и не може, да узима у обзир по службеној дужности, нити пак ту повреду осуђени може истицати у захтеву за ванредно преиспитивање правоснажне пресуде јер ни једна ни друга могућност није предвиђена у чл. 376. ст. 1. тачка 1. односно чл. 427. тач. 2. новог ЗКП. У случају да таква повреда остане у правоснажној пресуди она се може побијати само захтевом за заштиту законитости, а питање је да ли је то објективно баш најбоље реше-

ње, нарочито имајући у виду значај и важност могућности правилног остваривања равноправности језика и писма народа и народности уопште, а у кривичном поступку посебно.

IV. Примена одредаба о језику у конкретним процесним ситуацијама

Већ је раније речено да ниједном одредбом није одређено у ком тренутку се има сматрати да је одређени језик — када је у службеној употреби у суду два и више језика, — утврђен као језик поступка и да од тог тренутка или стадија односно фазе поступка осталим учесницима поступка мора да се обезбеђује праћење тока поступка путем тумача. Исто тако није одређено ни утврђено да ли се једном утврђени језик поступка може мењати иако може како и до ког стадија поступка, односно ако не може из којих разлога не може. Та два нерешена питања могу имати значајне реперкусије за правилно и законито обезбеђење равноправности језика и писма народа и народности у кривичном поступку. Због тога треба видети како ова питања треба реализовати по појединим стадијама, фазама или радњама у поступку имајући у виду ток поступања од кривичне пријаве па до ванредно-правних лекова.

1. Пријава

Најчешћи облик сазнања о кривичном делу па и о учиниоцу који допире до јавног тужиоца је пријава (члан 150. ст. 1. новог ЗКП) коју јавни тужилац добија усмено или писмено. Јавни тужилац је дужан да прими пријаву без обзира на ком језику је поднета било писмено или усмено, јер га на то обавезује принцип легалитета. Међутим, пријемом пријаве на одређеном језику још се не утврђује, па ни претпоставља језик евентуалног будућег поступка, јер се кривични поступак — који ће се евентуално водити по поднетој пријави — може водити на сасвим другом језику од оног из пријаве, што је зависно од низа других чинилаца.

2. Претходна обавештавања (чл. 151, 152. и 153. новог ЗКП)

Ова обавештавања су објективно радње ван кривичног поступка (неко их назива „прекривични стадиј“) и надлежни орган унутрашњих послова може у прикупљању обавештења поступати на било ком језику који он познаје или пак лице од кога прибавља обавештења, али без обзира да ли је тај језик у службеној употреби у суду места где се обавештења прикупљају. Језик на коме се прикупљају обавештења нема никаквог утицаја на одређивање језика поступка, када он и буде одређен. Запис-

ници или службене белешке које се сачињавају на основу чл. 151. ст. 2. *in fine*, могу се сачињавати на било ком језику без обзира на језик који је у службеној употреби у суду места где се записници односно белешке сачињавају.

3. Претходне истражне радње (чл. 154. и 155. новог ЗКП)

Ове истражне радње предузимају се пре покретања кривичног поступка, и то по правилу када се још и не зна да ли је уопште извршено кривично дело, а ако је извршено кривично дело најчешће се још не зна извршилац. Према томе орган унутрашњих послова или истражни судија који спроводи одређену истражну радњу одређује на ком језику ће да је спроведе, али у сваком случају мора да је спроведе на језику који је у службеној употреби у суду на чијем подручју се истражне радње обављају, јер у случају покретања кривичног поступка, поступак може да се води само на језику који је у службеној употреби у суду.

Када истражни судија или орган унутрашњих послова (члан 154. став 2. и 156. ст. 1. новог ЗКП) врше увиђај онда записник о увиђају морају саставити на језику који је у службеној употреби у суду — а ако их има два или више, онда на једном од њих — јер тај записник мора касније да фунгира у кривичном поступку ако буде покренут.

Уколико јавни тужилац стави захтев органу унутрашњих послова или истражном судији за спровођење истражних радњи — на основу чл. 156. став 1. новог ЗКП — онда се те истражне радње морају спроводити и записник о њима сачинити на језику који је у службеној употреби у суду на чијој територији се истражна радња спроводи. Ово због тога што се ти записници касније морају користити у кривичном поступку ако буде покренут, а свакако да се поступак може водити само на оном језику који је у службеној употреби у суду. Ако се у претходним истражним радњама испитују поједина лица, онда у том случају важе све одредбе о саслушању сведока (чл. 225—237. новог ЗКП) па наравно и оне одредбе о праву на употребу свог језика, односно о саслушању путем тумача (чл. 234. у вези чл. 224. новог ЗКП). Наравно да се ни у овом случају саслушавањем сведока на одређеном језику не утврђује језик поступка, а ово тим пре што у таквој ситуацији кривични поступак још није ни покренут. Језик на коме се саслушава неки сведок не мора да буде језик који је у службеној употреби у суду на одређеној територији, јер сведок који је грађанин Југославије може да употребљава свој језик без обзира на то који је језик у службеној употреби у суду.

Наравно да ни овим истражним радњама — без обзира колико их је извршено — није утврђен језик поступка, под претпоставком да се поступак покрене и спроведе.

4. *Захтев за спровођење истраге (члан 158. став 1. новог ЗКП)*

Захтев за спровођење истраге је први конкретан процесни акт који јавни тужилац (или други овлашћени тужилац) упућује суду у правцу гоњења индивидуално одређеног лица због неког кривичног дела. Тај захтев јавни тужилац мора да поднесе на језику који је у службеној употреби у суду — без обзира колико је језика у службеној употреби у суду.

Ниједан језик на коме је јавни тужилац поднео захтев за спровођење истраге не представља одређивање језика поступка, јер још није могуће правоваљано утврдити језик поступка. Овде треба имати у виду да је у односу на одређивање језика поступка јавни тужилац у специфичној ситуацији због тога што је он истовремено и странка (члан 147. став 7. новог ЗКП), а такође и државни орган (члан 1. ст. 1. Закона о начину обезбеђења равноправности језика и писама народа и народности у одређеним органима, организацијама и заједницама). Јавни тужилац као државни орган мора да обезбеђује равноправност језика и писама народа и народности, а као странка може (на основу чл. 7. ст. 2. новог ЗКП) да употребљава свој језик, а то једно друго искључује. Мишљења смо да је у овој процесној ситуацији превасходнији статус јавног тужиоца као државног органа и да он мора да се повинује утврђеном језику поступка, када се тај језик утврди. Када се у чл. 7. став 2. новог ЗКП говори о „странкама” несумњиво је да се мисли на странке — физичка, приватна лица (оштећени као тужилац, приватни тужилац), а не на јавног тужиоца који је и државни орган, па не би могао у таквој процесној ситуацији да има утицаја на одређивање језика поступка.

Ако захтев за спровођење истраге поднесе оштећени као тужилац, онда језик на коме је поднет тај захтев може да индицира на могући језик поступка, мада ни то није извесно, будући да окривљени може предложити и захтевати да се поступак води на неком другом језику (који је такође у службеној употреби у суду) па да оштећени као тужилац и окривљени споразумно утврде неки други језик поступка, или пак да се кривични поступак води на два језика — члан 4. Закона о равноправности језика.

Језик на коме је поднета приватна тужба такође само индицира језик поступка, јер је и ту ситуација за утврђивањем језика поступка идентична као и у случају када је у питању оштећени као тужилац.

Према томе, не може се утврдити језик поступка све док не буде испитано лице против кога се захтева спровођење истраге, а од чијег изјашњавања практично и зависи који језик ће бити језик поступка.

5. *Испитивање окривљеног (члан 218—224. новог ЗКП)*

Тек када се приступи испитивању лица против кога је стављен захтев за спровођење истраге, односно лица против ко-

га је предложено подизање непосредне оптужнице, или пак оптуженог у скраћеном поступку, може се приступити и утврђивању језика поступка, јер од тога за који се језик определи испитивано лице односно оптужени практично произилази да ће то бити језик поступка, а да ће се осталим учесницима — субјектима поступка обезбедити праћење тока поступка путем тумача.

Ако се окривљени и оштећени као тужилац или приватни тужилац не споразумеју о језику поступка, а сваки предлаже посебан језик поступка, онда ће се поступак водити на оба језика — ако су оба језика у званичној употреби у суду.

Према томе, лицу које се саслушава односно оптуженом мора се предложити који су језици у равноправној употреби у поступку пред тим судом, те да се од тога лица затражи да се изјасни на ком језику хоће да учествује у поступку односно да га користи у поступку — члан 4. ст. 2. Закона о равноправности језика. Чињеница да је лице које је испитивано односно оптужени упознат са правом на употребу језика и његово изјашњење о језику поступка мора се утврдити у записнику — чл. 4. став 6. Закона о употреби језика.

Када је језик поступка једном утврђен, онда се позиви, одлуке и друга писмена достављају странкама и другим субјектима поступка на језику који је утврђен као језик поступка, чл. 8. новог ЗКП, а по потреби се врши превођење ако се поступак води на два језика.

Када је језик поступка једном регуларно утврђен, онда се он више не може — по правилу — мењати већ се на том језику кривични поступак мора и окончати практично до правоснажности. Језик поступка би се могао мењати у даљем току поступка само ако би се утврдило да није регуларно утврђен, да у записнику о одговарајућој процесној радњи нема потребних изјава или да оне нису, из било ког разлога, правовањане. Наравно да измена језика поступка мора да буде рестриктиван изузетак и то само онда када стоје објективне околности које то оправдавају, јер ако би се олако дозвољавала измена језика поступка онда би се тиме отворила широка могућност злоупотреба ради одуговлачења поступка.

Наравно да ће и решење о спровођењу истраге, ако буде донето, бити на језику поступка онако како је језик утврђен после испитивања окривљеног, односно после евентуалног споразума окривљеног и оштећеног као тужиоца односно приватног тужиоца. Као што је раније речено јавни тужилац као државни орган не може захтевати да се поступак води на неком другом језику од оног за који се изјаснио окривљени, без обзира на то што би се и радило о језицима који су у службеној употреби у суду.

6. Саслушање сведока (члан 225—237. новог ЗКП)

Саслушање сведока врши се на језику поступка, а ако сведок не зна тај језик онда на језику који зна, без обзира на

то да ли је тај језик у службеној употреби у суду или није, а битно је да је то језик народа или народности Југославије. Но, ако сведок није грађанин Југославије онда ће се саслушати путем тумача за језик којим говори или који разуме, а окривљеном ће се по потреби превести исказ сведока. У сваком случају на утврђен језик поступка уопште не може утицати чињеница на ком језику је саслушан сведок.

7. Оптужница и приговор против оптужнице (чл. 261—278. новог ЗКП)

Оптужница се мора поднети и доставити окривљеноме на језику поступка, а ако има два језика поступка онда сваком окривљеном на оном језику за који се изјаснио, наравно уколико се поступак води на два језика.

Приговор против оптужнице се подноси на језику поступка, јер када је језик поступка утврђен онда се сва процедура одвија на одговарајућем језику или језицима. Одлука поводом приговора против оптужнице израђује се такође на утврђеном језику поступка.

8. Главни претрес и пресуда (члан 287—358. новог ЗКП)

Припреме за главни претрес (члан 279—286. новог ЗКП), врше се на језику, или језицима поступка, тако да странке и остали субјекти буду благовремено и уредно обавештени о времену и месту одржавања главног претреса како би могле да се припреме за главни претрес.

Главни претрес се води на језику — или језицима — који је утврђен као језик поступка, с тим што се мора другим учесницима обезбедити да путем тумача прате ток главног претреса ако не знају језик на коме се води главни претрес. Ти други учесници су оштећени, представник организације удруженог рада, друге самоуправне организације или заједнице од које се има одузети имовинска корист, законски заступник оштећеног малолетника, пуномоћник законског заступника и др.

Пошто за испитивање окривљеног на главном претресу важе исте одредбе као и за испитивање у току истраге (члан 317. став 1. новог ЗКП) то се и при отварању заседања (члан 298. новог ЗКП), а пре почетка главног претреса (члан 315, став 1. новог ЗКП), оптужени мора упитати у погледу језика, а поготово ако то у истрази није регуларно извршено или пак ако истраге није било — ако је поднета непосредна оптужница или се ради о приватној тужби. Том приликом се евентуално може мењати језик поступка ако се несумњиво и објективно утврди да у току истраге оптужени није био упознат са својим правом у погледу коришћења језика. Наравно да треба врло ригорозно ценити да ли објективно стоје околности које оправдавају измену језика поступка, јер олако мењање језика поступка може резултирати неоснованим и непотребним одлага-

њима главног претреса, а тиме и одуговлачење кривичног поступка, што свакако треба онемогућити. Овде треба имати у виду да несавесни појединци — субјекти поступка могу да покушају злоупотребом права да одуговлаче кривични поступак из њима познатих и одговарајућих разлога.

Будући да се цео главни претрес води на језику — или језицима — који је утврђен као језик поступка, онда је јасно да се и завршна реч даје на језику или језицима поступка, с тим што се субјектима — којима је то неопходно — обезбеђује превод и упознавање са током целог поступка па и са завршном речи путем тумача.

Записник о главном претресу води се на језику поступка, а ако се поступак на главном претресу води на два језика онда се и записник води на сваком од језика поступка, с тим што је сваки записник о главном претресу аутентичан.

По завршетку главног претреса пресуда се доноси и објављује на језику или језицима поступка, па се исто тако на том језику, или језицима, отправци пресуде достављају странкама са поучком о правном леку.

9. Жалба против пресуде (члан 359—392. новог ЗКП)

Против првостепене (члан 359. ст. 1. новог ЗКП), а у одређеним случајевима и против другостепене пресуде (чла 391. новог ЗКП) странке имају право жалбе, а жалба се подноси на језику поступка, јер се у жалбеном поступку ни под којим условима не може мењати језик поступка.

У случају жалбе против решења (члан 394—399. новог ЗКП) ситуација је иста као и у случају жалбе против пресуде.

Одлука поводом жалбе против пресуде, као и против решења, доставља се странкама на језику поступка, односно језицима поступка ако их је било два.

10. Ванредни правни лекови (члан 400—429. новог ЗКП)

Било који ванредни правни лек да се употреби од стране овлашћеног субјекта, тај ванредни правни лек мора бити поднет на језику на коме је вођен поступак до правоснажности одлуке која се побија ванредним правним леком. Ако се поводом ванредног правног лека укине првостепена или другостепена одлука — односно обе одлуке — онда се нови поступак опет води на језику — или језицима — на којем је и раније вођен, а може се изузетно мењати под условима када се језик поступка може мењати и у редовном поступку. Међутим, ако је одлука укинута баш због тога што у редовном поступку нису правилно примењене одредбе о равноправности језика и писама народа и народности, онда се као језик поновног поступка има узети онај језик — или језици — који се регуларно утврде.

V. Закључак

Из свега што је напред изложено јасно се види да је питање равноправности језика и писама народа и народности Југославије у кривичном поступку врло значајно као елеменат реализације уставних и законских права радних људи и грађана, али истовремено да је то и једно од веома суптилних и компликованих питања. Исто тако, јасно је да низ питања из овог домена још захтева и очекује детаљнију разраду, теоретска разматрања и практична проверавања, како би се дефинитивно дали коначни и аподиктични резултати и решења. Из досадашњих разматрања и практичне примене примарни закључци би били:

1) Језик поступка никада није унапред предвиђен ни одређен, већ се мора у сваком конкретном случају на одговарајући начин утврдити у складу са законом;

2) Језик поступка се одређује на основу изјашњења странака које оне дају након упознавања о праву употребе језика, а при првом контакту са судом што се мора фиксирати у записнику који се води при спровођењу одређене процесне радње;

3) Када се језик поступка утврди он се у даљем току поступка, по правилу, не може мењати;

4) Другостепени поступак у редовним правним лековима, а евентуално и поступак пред судом трећег степена, води се на језику на коме је вођен првостепени поступак. Ако одлука буде укинута и предмет враћен на поновни поступак, нови поступак се води на језику на коме је и раније вођен;

5) Поступак по ванредним правним лековима се води на језику на коме је поступак вођен до правоснажности одлуке у односу на коју се ванредни правни лек користи. Ако се поводом ванредног правног лека побијана одлука укине због повреде правила о употреби језика онда се у поновном поступку тек утврђује језик поступка;

6) Одлуке се израђују на језику, или језицима који су утврђени као језик поступка;

7) Браниоци, пуномоћници, заступници односно представници организација удруженог рада — који немају посебно овлашћење — нису овлашћени да предлажу и одређују језик поступка, сем законског заступника малолетног лица. Уколико бранилац, пуномоћник или заступник имају посебно и изричито овлашћење да се изјашњавају о језику поступка, онда су њихове изјаве о језику поступка пуноважне и обавезују властодавца;

8) Језик поднесака не обавезује странку нити ослобађа суд обавезе да при првом контакту упозори странку на право да се изјасни о језику поступка и да се тек тада регуларно утврди језик поступка;

9) Ако је језик поступка неправилно утврђен, ако у записнику нису констатовани упозорење и изјашњење овлашће-

не странке о језику поступка или су прекршене одредбе закона о равноправној употреби језика, то представља апсолутну битну повреду одредаба кривичног поступка због које повреде се одлука има укинути уколико се жалбом та повреда истиче.

Наравно да претходна излагања и дати закључци не претендују да представљају свеобухватно сагледавање свих проблема и питања у вези примене језика и писма народа и народности у кривичном поступку, али су свакако обухватили крупна и најзначајнија питања из тог домена. Вероватно је да ће будућа пракса наметнути и друге проблеме, али сматрамо да ће се ти проблеми моћи без тешкоћа решавати правилном интерпретацијом одредаба Закона о кривичном поступку које се односе на примену језика и писма народа и народности у кривичном поступку, те помоћу предложених решења а нарочито узимајући у обзир принцип непроменљивости језика поступка.

Др Милијан Поповић
доцент Правног факултета у Новом Саду

ИСТОРИЈСКА НЕОПХОДНОСТ СОЦИЈАЛИСТИЧКОГ ПРАВА

Неопходност социјалистичког права условљена је објективно, истим разлозима као и неопходност настанка и постојања социјалистичке државе.

Свестрану разраду историјске неопходности и неизбежности настанка и постојања социјалистичког права дали су оснивачи научног социјализма Маркс и Енгелс. Одговарајући допринос несумњиво је пружио и Лењин. Од значајнијих радова и докумената који се односе на ово питање посебно истичемо још *Програм СКЈ* (усвојен на VII конгресу СКЈ 1958).

Маркс је још у писму Вајдемејеру од 5. марта 1852. писао: „... Што се пак мене тиче, не припада ми нити заслуга да сам открио постојање класа у модерном друштву, нити заслуга да сам открио њихову међусобну борбу. Буржоаски хисторичари су давно прије мене изложили хисторијски развитак те борбе класа, а буржоаски економисти — економску анатомију класа. Оно ново што сам ја дао састоји се у томе што сам доказао: 1. да је постојање класа повезано само с одређеним историјским фазама развитка производње; 2. да класна борба неминовно води диктатури пролетаријата; 3. да та диктатура чини само пријелаз к укидању свих класа и к бескласном друштву...”¹

Маркс и Енгелс су разрађивали питање диктатуре пролетаријата у току више деценија, у низу радова. Међутим, с особитом јасноћом ово питање је разрађено у Марксовој *Критици Готског програма* (1875). Као што је указао један наш писац (Мухић), *Критика Готског програма* „треба да буде пролегомена за сваку истинску теорију социјалистичког права”.² Маркс је у том делу написао:

¹ V. Marx: *J. Weydemeyerv (Vajdemajeru)*, u knjizi: K. Marks — F. Engels: *Izabrana dijela*, II knjiga, Zagreb, Kultura, 1950.

² В. Мухић: *Маргиналије о теорији социјалистичког права*, Правна мисао (Сарајево), 9—10/1975.

„Између капиталистичког друштва и комунистичког друштва лежи период револуционарног преображаја првог у друго. Њему одговара и политички прелазни период, а држава тог периода не може да буде ништа друго до *револуционарна диктатура* пролетаријата.“³

Политичком прелазном периоду од капитализма ка социјализму односно комунизму одговара држава диктатуре пролетаријата односно социјалистичка држава и пролетерско односно социјалистичко право.

Као и сваки револуционарни преображај и пролетерска, односно социјалистичка револуција као негација негације (негација буржоаског друштва) представља јединство континуитета и дисконтинуитета.⁴ Указујући на противуречни карактер новог друштва Маркс истиче:

„Овде имамо посла с комунистичким друштвом не онаквим какво се оно *развило* на својој властитој основи, него обрнуто, онаквим какво оно из капиталистичког друштва *управо излази*; с комунистичким друштвом, дакле, које у сваком погледу, у економском, моралном, духовном, носи на себи младеже старог друштва из чије утробе излази.“⁵

Стога је друштво на прелазу из капитализма у социјализам односно комунизам још увек недовољно развијено и недовољно савршено друштво. Из економских, политичких, идејних и других разлога период револуционарног преображаја из капитализма у социјализам односно комунизам ће трајати релативно дуго времена.⁶ Посебно из разлога што су пролетерске односно социјалистичке револуције победиле у релативно неразвијеним земљама, у којима се капитализам није изживео до краја. Самим чином преузимања власти (политичка револуција) створена је једна, истина неопходна, претпоставка за негацију буржоаског друштва. Револуционарни преображај, социјалистичка револуција је, међутим, много комплекснија појава. Процесу политичке револуције треба да следи наставак еко-

³ В. Маркс: *Критика Готског програма*, Београд, Култура, 1959.

⁴ О филозофским и политичким аспектима негације („уморном Одисеју дијалектике“) в. у: Перић: *Правна знаност и дијалектика* (Основе за савремену филозофију права), Загреб, Народне новине, 1962.

⁵ В. Маркс: *Критика Готског програма*, Београд, Култура, 1959.

⁶ Неки буржоаски теоретичари истичу да, наводно, период револуционарног преображаја капитализма у социјализам односно комунизам по Марксу и Енгелсу треба да траје кратко време. Тако, на пример, Леонард (*Diktatur des Proletariats*, у књизи *Sowjetsystem und demokratische Gesellschaft. Eine vergleichende Enzyklopedie*, Bd. I, Freiburg—Basel—Wien, 1966): „Из појединих разбацаних указивања Маркса и Енгелса марксистички теоретичари су у току столећа развијали детаљно разрађену политичку доктрину. При том диктатура пролетаријата се претворила из кратковременог прелазног периода који су предвиђали Маркс и Енгелс, у дуготрајан прелазни период, који може да се протеже на деценије“. Очигледно је, међутим, да нема основа да се мисли да је Маркс сводио период револуционарног преображаја капитализма у социјализам односно комунизам на кратак период. У логици је сваког прелазног периода из једне друштвено-економске формације у другу, вишу да траје релативно дуго време (в. *Ленинское учение о диктатуре пролетаријата*, Москва „Наука“, 1970).

номске револуције (која се правно изражава у негацији приватне својине и увођење друштвене). Процес, пак, економске револуције није ствар једног тренутка. Он траје релативно дуго. Отуда, с научне тачке гледишта, указивање Тита да процес југословенске револуције и даље тече и на потребу да се обезбеди континуитет револуције је апсолутно исправно.

Према томе, неопходност настанка и постојања социјалистичког права условљена је, пре свега, економским факторима, још увек недовољно развијеном материјалном производњом. Чак и у условима релативно изграђеног социјализма неопходно је постојање социјалистичког права које, као и свако право, представља право неједнакости. Јер, и социјалистичко право примењује једнака мерила на неједнаке случајеве. Отуда је оно „по принципу” још увек „буржоаско право”. Маркс у *Критици Готског програма* каже:

„... ово *једнако* право има још увек буржоаске границе. Право произвођача *пропорционално* је раду који они дају; једнакост се састоји у томе што се мерење врши *једнаким мерил*ом — радом. Али један човек је физички или интелектуално јачи од другог, даје, дакле, за исто време више рада и може да ради дуже времена; а рад, да би могао служити као мера, мора бити одређен по трајању или по интензивности, иначе он не би могао бити мерило. Ово *једнако* право је неједнако право за неједнаки рад. Оно не признаје никакве класне разлике, јер је сваки само радник, као и други; али оно признаје прећутно неједнаку индивидуалну обдареност и, према томе, неједнаку радну способност као природне привилегије. Зато је *оно по својој садржини право неједнакости као и свако право.*”⁷

Неопходност постојања социјалистичког права условљена је и одговарајућом структуром друштва у прелазном периоду од капитализма ка социјализму односно комунизму. Социјалистичко право игра улогу неопходног регулатора друштвених односа. На почетку прелазног периода постоји пар друштвених класа: победнички пролетаријат, као владајућа класа и свргнута буржоазија, бивша експлоататорска класа. Пролетерско односно социјалистичко право је моћно средство у рукама пролетаријата. Пролетаријат помоћу права врши експропријацију бивших експропријатора. Тако средства за производњу из приватне својине, прво, прелазе у државну, а потом у друштвену својину. С укидањем приватне својине укида се типична класна структура из почетне етапе прелазног периода. Међутим, у читавом прелазном периоду од капитализма ка социјализму односно комунизму остају класни остаци. С обзиром на још увек недовољну економску, политичку и културну неразвијеност, на неопходност робне производње (додуше каналисане планирањем и другим мерама) постоји, делом, опасност од рестаурације старих, буржоаских односа и, уопште, низа бирократских, технократских и других деформација у развоју социјалистичког друштва. Отуда у овом, ширем смислу друштво

⁷ В. Маркс: *Критика Готског програма*, Београд, Култура, 1959.

прелаза из капитализма у социјализам односно комунизам је, у основи, класно друштво (иако је, иначе, и политички и економски ликвидирана буржоазија, мада остаци њеног утицаја у друштвеним односима и свести људи још нису ишчезли).

У друштву прелаза из капитализма у социјализам односно комунизам, поред радничке класе, постоје и непролетерски слојеви, као што су сељаштво и остали ситни сопственици, чија социјална природа има двоструки карактер. Тако, на пример, у Југославији највећи део обрадиве земље налази се у својини индивидуалних произвођача. С обзиром на ту околност и овде су могуће појаве капиталистичких тенденција и односа. Истина, у пракси, како се истиче у *Програму СКЈ*, „с обзиром на уситњеност поседа, на постојање релативно ниског земљишног максимума и на немогућности приватног поседовања машинских средстава за крупну пољопривредну производњу, — приватни земљишни посед у Југославији је у својој огромној већини сведен углавном на лични рад сопственика и његове породице”.⁸ Поред радног сељаштва, временом ће се и остали ситни сопственици (у области занатства, најситнијег угоститељства и других услужних делатности) повезивати са социјалистичком привредом, односно са радничком класом. И један део интелектуалних радника је, како се истиче и у *Програму СКЈ* „још увек окренут према преживелим друштвеним односима и идеологијама које одговарају тим односима”.⁹

Социјалистичко право је неопходно и ради превладавања низа других различитости, супротности, па и противуречности. Поред старих, наслеђених, јављају се и нове, јер је друштво прелаза из капитализма у социјализам односно комунизам још увек неразвијено и, чак, хетерогено друштво. О овим, унутрашњим противуречностима у периоду револуционарног преображаја капитализма у бескласно друштво у *Програму СКЈ* је записано:

„Као ново друштво, још неразвијено и још класно, социјализам у Југославији се развија уз постојање и одређену значајну улогу државе и у оквиру робне производње. Расподела се врши посредством новца, у складу с принципом награђивања према раду. У тим условима се појављују, превазилазе и поново појављују противуречности између колективних и индивидуалних интереса произвођача, државе и друштвеног самоуправљања, комуне и виших заједница, принуде и слободе, опште политике и личног самоопредељења човека, итд.”¹⁰

Неопходност социјалистичког права проистиче и из потребе регулисања друштвених односа, односно обављања општих послова, који проистичу из природе људског друштва.¹¹

⁸ В. Програм СКЈ, Београд, „Комунист”, 1975.

⁹ В. Програм СКЈ, Београд, „Комунист”, 1975.

¹⁰ В. Програм СКЈ, Београд, „Комунист”, 1975.

¹¹ В. Обичаја теорија государства и права, т. II, Обичаја теорија права, редактори: Петров и Јавич, Ленинград, Изд-во АГУ, 1974.

ГРАБАНСКО ПРАВО

Код раскида уговора о доживотном издржавању није од значаја која је од уговорних странака скривила да дође до неподношљивих међусобних односа. Разлог за раскид уговора стоји и ако је тужилац искључиви кривац за овакве односе.

Првостепени суд је у току поступка несумњиво утврдио да је између тужиоца и туженог закључен уговор о доживотном издржавању у смислу одредаба Закона о наслеђивању у коме је уговорена и заједница живота између тужиоца и туженога, да је тај уговор о доживотном издржавању ваљано оверен од стране судије. Даље је утврдио да је у току заједничког живота између тужиоца и туженог дошло до таквих поремећаја односа између тужиоца и туженог да је њихов заједнички живот постао немогућ. При томе првостепени суд је заузео правилно становиште да није од значаја ко је од уговарајућих странака скривило да дође до неподношљивих међусобних односа између њих, те да према томе у конкретном случају стоји оправдан разлог за раскид уговора о доживотном издржавању поред тога што је првостепени суд у току поступка утврдио да су односи између уговарајућих странака поремећени искључивом кривицом тужиоца као примаоца издржавања. Због изнетог неосновани су и наводи жалбе туженог који се односе на тврђу туженог да је првостепени суд био дужан да испита чијом кривицом је дошло до поремећаја односа између уговарајућих странака, па да тужбени захтев тужиоца за раскид уговора о доживотном издржавању

одбије, с обзиром да је до поремећаја тих односа дошло његовом кривицом.

(Окружни суд у Новом Саду, Гж. 2545/76. од 12. 10. 1976).

Странка која захтева измену или раскид уговора због промењених околности треба, у смислу чл. 59. Општих узанси за промет робом, да свој захтев саопшти другој страни чим је сазнала за наступеле нове околности.

Клаузула *rebus sic stantibus* у облигационом праву значи овлашћење сваке уговорне стране да може захтевати од друге стране да се њихов међусобни уговор измени или раскине, ако без њене кривице наступе такви изванредни догађаји који се нису могли предвидети и због којих је испуњење уговора за њу постало претерано отежано или би јој испуњење уговора нанело претерано велики губитак друге врсте. Међутим, странка која је овлашћена да због промењених околности захтева измену или раскид уговора, треба, у смислу члана 59. Опште узансе за промет робом, на које се позива првостепени суд, да свој захтев саопшти чим је дознала да су такве околности наступиле. У противном одговара за штету коју је друга странка претрпела због тога што јој захтев није био на време саопштен. Пошто првостепени суд није утврдио све наведене потребне околности за измену, односно раскид уговора погрешан је

и за сада преурађен закључак да се ради о таквим околностима.

(Окружни суд у Новом Саду, Гж. 2044/76. од 25. 10. 1976).

По протеку рока одређеног за испуњење њене обавезе странка не може тражити измену или раскид уговора због промењених околности.

Првостепени суд је пропустио дацени с једне стране однос тужитеља и фабрике, а с друге стране однос самих странака. Због занемарења ових двају односа, првостепени суд није утврдио све правно релевантне чињенице за пресуђење спора, па овај суд није у могућности на евентуално преиначи првостепену пресуду. Поред тога, првостепени суд је занемарио и одговарајућа правна правила за измену и раскид уговора због промењених околности. Наиме, ако због изненадних догађаја, који се нису могли предвидети у време закључења уговора, испуњење обавеза за једну странку постане претерано отежано или би јој нанело велике губитке, она може тражити да се уговор измени или раскине. Међутим странка не може тражити измену или раскид уговора због промењених околности које су наступиле по истеку рока одређеног за испуњење њене обавезе. Ово тим пре, пошто је друга странка у целости испунила своју обавезу приликом закључења уговора. Један од примера изванредних догађаја јесте и скок цена на тржишту. Странка која је овлашћена да због промењених околности захтева измену или раскид уговора, треба да свој захтев саопшти другој странци чим је са знала да су такве околности наступиле, јер у противном не може захтевати повећање цена за касније испоручену робу.

(Окружни суд у Новом Саду, Гж. 2785/76. од 26. 1. 1977).

Одговорност организатора јавне приредбе.

На основу утврђених чињеница да је тужени у свом програму на

сајмишту у Н. С. најавио да ће на јавној приредби бити изведена поп музика и да ће учествовати познати лондонски ансамбл „THE EQALS” било повећано интересовање слушаца тако да је тужени обезбедио присуство око 2.000 слушалаца, да тужени иако је знао да најављени ансамбл неће учествовати није обезбедио повећано присуство милиционера тако да је због саопштења туженога да најављени ансамбл неће доћи наступила гужва, ломљење и неред, па да је десет милиционера било недовољно да успостави ред тако да је затражена помоћ од саобраћајне патроле, да је тужитељ тада иако саобраћајни милиционер заједно са колегом М. М. дошао ради помоћи успостављању реда и мира да се гужва из хале на сајмишту пренела и на улицу где су изгредници бацали цигле, разне флаше и сл. па је том приликом једна боца пала на главу тужитеља услед чега је добио повреде које су тешке телесне природе, правилном применом материјалног права првостепени суд је усвојио снижени тужбени захтев као основан, овај суд прихвата разлоге изнете у побијаној пресуди и упућује на њих.

Неоснован је навод жалбе туженог да тужени није одговоран за настали неред зато, што је на обезбеђењу присуствовало десет милиционера и да је то била довољна гаранција за обезбеђење реда и мира јер је утврђено да је наведени број милиционера био недовољан када је тужени за време приредбе обавестио слушаоце да познати ансамбл неће учествовати. Пошто је туженик знао да је баш због наведеног ансамбла било повећано интересовање слушалаца а било му је познато да тај ансамбл неће учествовати, туженик је знао и морао знати да ће слушаоци због таквог односа приређивача испољити незадовољство и револт, па и на описани начин када је тужитељ као милиционер вршећи службену дужност настрадао. Због тога постоји узрочна веза између понашања туженог као организатора приредбе и насталог нерета у којем је тужитељ повређен па се тиме стичу сви потребни услови за одговорност туженика да тужитељу исплати тражену накнаду неимовинске штете.

Без значаја је што је тужитељ критичном приликом повређен ван

хале у којој је одржавана приредба, јер је утврђено да се настали неред из хале у којој је одржавана приредба проширио и на улицу.

Неоснован је навод туженог да тужитељу не припада накнада штете за телесно оштећење зато што је то вид имовинске а не нематеријалне штете и да није доказано да је тужитељ претрпео имовинску штету. Телесно оштећење (смањење опште животне способности) представља губитак, битније оштећење или онеспособност појединих органа или делова тела, које проузрокује ограничење покретљивости, отежава нормалну активност организма и условава веће напоре у остваривању животних потреба, без обзира да ли проузрокује или не проузрокује губитак или смањење способности за професионални рад. Због тога је за накнаду за телесно оштећење без утицаја да ли је оштећени претрпео и имовинску штету, која је тада посебан вид штете због насталог телесног оштећења, а у односу на неимовинску штету.

Није основан навод туженог да страх који је тужитељ претрпео неоправдава досуђење накнаде јер је утврђено да тужитељ, налазећи се у ситуацији ломљаве, прскања, општег метежа и у ситуацији која сама по себи и код неугрожених ствара страх, самим тим што је теже повређен трпео страх интензитета око 9 имајући у виду постојећу скалу од 1 до 10, да је тај страх трајао око пола часа, па је по оцени овог суда износ од 2.500 динара за претрпљени страх адекватно одмерен као што су и бол од 3.000 динара, и накнада за телесно оштећење од 2.000 динара.

(Окружни суд у Новом Саду, Гж. 1079/76. од 18. 10. 1976).

Под Осигуравајућим заводом који је најближи месту настале штете подразумева се и седиште филијале осигуравајућег завода.

Штету проузроковану од стране возила, чији се корисник односно власник није осигурао од одговорности, накнадиће Осигуравајући завод чије је седиште најближе месту настанка штете. Међутим, под Осигуравајућим заводом који је најближи месту настале штете у сми-

слу чл. 20. и 21. Закона о обавезном осигурању у саобраћају подразумева се и седиште филијале Осигуравајућег завода, тако да за штету неће одговорати онај завод чије је седиште најближе месту настале штете, ако неки други Осигуравајући завод има седиште филијале, које је ближе месту настале штете.

(Окружни суд у Новом Саду, Гж. 2305/76. од 3. 11. 1976).

Трошкови инвестиционог и текућег одржавања застарелају за 3 године.

Потраживање закупнина, како за непокретне тако и за покретне ствари било да је одређено да се плаћају повремено, било у једном укупном износу, застарелају за 3 године. По мишљењу овог суда овај пропис се има применити и на потраживање Стамбеног предузећа за трошкове инвестиционог и текућег одржавања, с обзиром на материјалноправни пропис по којем је сопственик стана, као посебног дела зграде која је у фонду стамб. зграда организације за газдовање стамб. зградама у друштвеној својини, који сам користи тај стан, дужан тој организацији плаћати трошкове за инвестиционо и текуће одржавање. То значи, да ова врста потраживања спада у повремена давања која доспевају исто као и закупнина, па се и на њих има применити исти рок застарелости.

(Окружни суд у Новом Саду, Гж. 1166/75. од 26. 5. 1976).

**Љиљана Павловић-Бојовић
Светозар Добросављев**

Радник има право на доделу стана ако његов постојећи стан по величини и локацији не одговара потребама његовог породичног домаћинства.

Према оспореној одредби чл. 15. самоуправног споразума о давању станова на коришћење, додели учешћа и додели кредита за стамбеноу

изградњу основне организације у друженог рада, радник има право да поднесе захтев за решавање свог стамбеног питања ако, међу осталим, нема празан стан у власништву у насељеним местима.

Утврђујући право на доделу стана, услове за давање станова на коришћење и сл., радни људи самостално предвиђају околности за које сматрају да ће најреалније одговорати стамбеним потребама и могућностима њихових средстава за јединичке потрошње намењених у стамбене сврхе. Они при томе могу друкчије оцењивати стамбену ситуацију радника који има властити празан стан у било којем насељеном месту него што оцењују стамбену ситуацију радника који то нема, али није у складу с Уставом утврђеним друштвеноекономским положајем радног човека да се властити празан стан у било којем насељеном месту предвиди као елиминацијски критеријум који раднику сасвим одузима право на доделу стана, ако се не ради о стану који по величини и локацији одговара потребама породичног домаћинства радника, или о случају из чл. 49. до 53. Закона о стамбеним односима (Нар. нов. СРХ, бр. 52/74).

Члан 31. и 19. т. 2. самоуправног споразума говоре о члановима обитељског домаћинства и ступњу стамбене угрожености радника, и то тако да се под обитељским домаћинством разумевају супруга, супруг и њихова деца. Овако схватање породичног домаћинства супротно је Закону о стамбеним односима (Нар. нов. СРХ, бр. 52/74).

У чл. 9, т. 4. наведеног закона одређен је круг особа које се сматрају члановима породичног домаћинства. Према тој законској одредби члановима породичног домаћинства станара сматрају се особе које заједно с њим станују и живе у економској заједници и то брачни друг, сродници по крви у првој линији и њихови брачни другови, пасторчад и усвојеници, деца без родитеља узета на издржавање, очух, маћеха, усвојилац, браћа и сестре и особе које је станар дужан по закону издржавати, као и особа која с њим трајно живи у ванбрачној заједници, када се таква заједница може изједначити с брачном заједницом.

Према становишту Суда, самоуправним општим актом не може се

мењати круг особа које по закону чине породично домаћинство, и тај акт не може искључити поједине категорије особа из законске дефиниције породичног домаћинства.

(Одлука Уставног суда Хрватске, V-100/76. од 27. I 1977).

Лични доходак по основу минулог рада треба утврдити у зависности од резултата радника и његовог личног доприноса у повећању дохотка основне организације.

Оспореним самоуправним споразумом одређено је:

„Радницима припада накнада по основу минулог рада у обрачунској вредности два бода за сваку пуну годину радног стажа признатог за пензију.

Повећање личног дохотка по основи минулог рада обрачунава се и исплаћује месечно.”

Према чл. 20. Устава СР Хрватске сваком раднику у складу с начелом расподеле према раду и порастом продуктивности његовог и укупног друштвеног рада, те с начелом солидарности радника у удруженом раду, припада из личног дохотка основне организације лични доходак за задовољавање његових личних, заједничких и општих друштвених потреба према резултатима његовог рада и његовом личном доприносу који је својим текућим и минулим радом дао повећању дохотка основне организације. Исто начело изражено је и у чл. 42. Закона о међусобним односима радника у удруженом раду.

Из ове уставне одредбе произилази да се лични доходак радника који он остварује било на основи текућег било на основи минулог рада, треба утврдити у зависности од резултатима његовог рада и његовог личног доприноса у повећању дохотка основне организације. Доследно томе, и лични доходак који раднику припада с основе минулог рада биће у зависности од резултата његовог рада и личног доприноса који је дао својим текућим и минулим радом.

Са становишта Суда, резултати рада и личног доприноса нису једнаки јер зависе од свим елементима који сачињавају значење и улогу

одребене врсте рада и радног места радника у остваривању дохотка основне организације. Стога мерило утврђено у оспореној одредби, на име да свим радницима једнако припада накнада по основи минулог рада од два бода за сваку годину радног стажа односно један бод у зависности о степену стручне спреме применом одређених коефицијената независно од наведених начела о утврђивању личног дохотка, није у складу с Уставом СР Хрватске.

(Одлука Уставног суда Хрватске, У-117/75. од 25. XI 1976).

Сезонским радницима може се одредити радно време дуже од 42 сата недељно.

Основни суд удруженог рада у С. поднео је Уставном суду Војводине предлог којим је покренуо поступак за оцењивање законитости чл. 35. привременог правилника о радним односима у ООУР-у који гласи:

Због немогућности прерасподеле радног времена радника на одређено време (сезонски радници) у раздобљу кампање, радно време радника на одређено време у том раздобљу износи 8 сати дневно, односно 48 сати недељно.

48-сатно радно време из ст. 1. овог члана узето је као посебан услов рада приликом заснивања радног односа, на основу којег је наведеним радницима одређена стартна основа личног дохотка у правилнику о систематизацији радних места.

Систематизацијом радних места утврђене су у посебној табели стартне основе сезонских радника.

Према становишту Суда, у смислу Закона о међусобним односима радника у удруженом раду и других одговарајућих закона, сезонски радници имали су сва права, обавезе и одговорности као и радници који су рад удружили на неодређено време, па тако и равноправан положај у погледу дужине радног времена, основе и мерила за расподелу средстава за личне дохотке, како за текући тако и за минули рад, учешћа у расподели по периодичним обрачунима и по завршном рачуну, прековременог рада, ноћног рада и рада недељом и у дане државних празника. Њихов радни

стаж мора се такође уписати у радну књижицу.

Ставком 1, чл. 23. Закона о међусобним односима радника у удруженом раду прописано је да радно време не може бити утврђено у трајању дужем од 42 часа у недељи (пуно радно време). Међутим, у ставу 4, ст. 1. могућност да се радно време, ако природа посла или организација рада то захтева, распореди тако да у одређеном временском раздобљу у току године износи више од седам сати дневно, а у преосталом делу тога раздобља — краће од пуног радног времена, с тим да укупно радно време у том раздобљу не буде у просеку дуже од 42 часа недељно.

Кампања прераде шећерне репе у фабрици шећера понавља се сваке године и траје од допреме репе у фабрику до завршетка прераде. Природа посла и њом условљена организација рада у току кампање такве су да несумњиво постоје услови за распоређивање радног времена по ст. 4, чл. 23. споменутог закона одређивањем дужег трајања радног времена у току кампање. Како сезонски радници раде у фабрици само за време кампање, дакле до почетка и по завршетку кампање не раде, испуњен је и услов предвиђен наведеном одредбом да укупно радно време у фабрици не буде у просеку дуже од 42 часа недељно.

Члан 18. Закона о правима и обавезама радника у удруженом раду предвиђа за пољопривреду, угоститељство и грађевинарство могућност увођења за одређена раздобља радног времена с мање од пет радних дана у недељи, под условом да се у току календарске године оствари просечно радно време од 42 часа недељно. Очигледно је да оспорене одредбе нису у супротности с тим прописима.

Како оспорене одредбе нису биле у супротности са законом, предлог предлагача није основан. При томе се напомиње да се о исплати личних доходака сезонских радника одређује појединачним актима и да у случају спора о томе решавају судови удруженог рада.

(Одлука Уставног суда Војводине, У-13/76. од 15. XII 1976).

Младен Косовац

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора, одржаној 26. априла 1977. године, донета су следећа решења:

1) Узет је на знање извештај председника Управног одбора и благајника Управног одбора о раду између две седнице.

2) Управни одбор у Консеј — Савет Међународне уније адвоката делегирао је друга Јекић Боровоја, адвоката у Новом Саду, председника Управног одбора Адвокатске коморе Војводине.

3) Управни одбор одлучио је да у раду XXVII конгреса Међународне уније адвоката у Загребу на трошак Адвокатске коморе Војводине учествује друг Јекић Боровој, председник Управног одбора.

4) Управни одбор препоручује свим члановима Адвокатске коморе Војводине да узму учешћа у раду XXVII конгреса Међународне уније адвоката, који ће се одржати од 4. до 10. септембра 1977. године у Загребу. Конгресна канцеларија XXVII конгреса МУА у Загребу доставила је адвокатима у СФРЈ Програм Конгреса са пријавама за учешће у раду Конгреса. Сви пријављени адвокати биће у југословенској делегацији, а делегацију ће представљати Драгослав Трнинић, адвокат у Београду, председник Савеза републичких и покрајинских комора Југославије.

5) Управни одбор је одлучио да 5. V 1977. године Комисија за прописе и правну праксу и Комисија за статутарна и нормативна акта у проширеном саставу одрже заједничку седницу ради разматрања Нацрта Кривичног законика САП Војводине и стављања евентуалних примедби и предлога.

6) У руководство Покрајинског удружења за кривично право и криминологију, које је у формирању, Управни одбор делегирао је Антић Слободана, адвоката у Старој Пазови.

7) Узет је на знање извештај Зорана Вучевића, адвоката у Новом Саду, председника Комисије за опорезивање адвоката, о досадашњем раду ове Комисије и донет закључак да до следеће седнице Комисија за опорезивање адвоката донесе конкретан план рада.

8) Узет је на знање извештај Буре Јајића, адвоката из Зрењанина, потпредседника УО и председника Комисије за доделу плакета о досадашњем раду Комисије.

9) Узет је на знање извештај Јовановић Драгољуба, адвоката у Панчеву, члана Управног одбора, председника Комисије за примену Тарифе о наградама и накнади трошкова за рад адвоката, о досадашњем раду

Комисије. Такође је узета на знање информација о мишљењу Покрајинског секретаријата за правосудје и општу управу дата на предложене Измене и допуне Тарифе о наградама и накнади трошкова за рад адвоката.

10) Узет је на знање извештај Антић Слободана, адвоката у Старој Пазови, председника Комисије за статутарна и нормативна акта о досадашњем раду и плану рада ове Комисије.

11) Управни одбор задужио је председника Комисије за удруживање рада у адвокатури друга Џабафи Ласла, адвоката у Зрењанину, да за следећу седницу Управног одбора сачини анализу стања и проблема удруживања рада адвоката.

12) Управни одбор задужио је Калишки Васу, адвоката у Панчеву, члана Управног одбора, референта за сарадњу са општинским организацијама адвоката да на одговарајући начин прикупи са терена податке о постојању просторија у судовима намењеним адвокатима — адвокатске собе. Ово са циљем да се предузму мере ради обезбеђења просторија намењених адвокатима, у свакој судској згради.

13) Решењем бр. 86/77. одбијена је молба Вилушић Боже, дипломираног правника из Тузле, са захтевом за упис у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине, са седиштем адвокатске канцеларије у Шиду у Ул. Бориса Кидрича бр. 10, јер молилац не испуњава услове прописане у чл. 7. сл. 1. тач. 6. Закона о адвокатури и служби правне помоћи.

14) Решењем бр. 151/77. уписује се у Именик адвокатских приправника Борјановић Соња, са адвокатско-приправничком вежбом код Борјановић Мирка, адвоката у Новом Саду, са даном 26. април 1977. године.

15) Решењем бр. 163/77. уписује се у Именик адвокатских приправника Будишин Мара, са адвокатско-приправничком вежбом код Будишин Ивана, адвоката у Новом Саду, са даном 26. април 1977. године.

16) Решењем бр. 160/77. узето је на знање да је Прва радна заједница адвоката у Зрењанину, коју сачињавају адвокати: Жива Славко, Белић Никола, Џабафи Ласло, Ранков Константин и Жива Стеван, ускладила своје пословање са одредбама Закона о адвокатури и служби правне помоћи и извршила регистрацију код Окружног привредног суда у Зрењанину дана 10. II 1977. године са фирмом: Адвокатска радна заједница „Правна помоћ“ П. О. Зрењанин, што се има уписати у евиденцију адвокатских радних заједница Адвокатске коморе Војводине.

17) Решењем бр. 159/77. на основу чл. 85. тач. 6. и чл. 27. ст. 4. Статута Адвокатске коморе Војводине одобрено је Адвокатској радној заједници „Правна помоћ“ П. О. у Зрењанину да уторком и четвртком пружа правну помоћ у Сечњу у Ул. М. Тита бр. 88 почев од 1. V 1977. године.

18) Решењем бр. 141/77. узето је на знање да је раскинут уговор о заступању и пружању правне помоћи закључен између Несторов Мирка, адвоката у Зрењанину, са Пред. „Промет“ из Зрењанина, који је евидентиран решењем Адвокатске коморе Војводине бр. 363/76. од 10. IX 1976. године.

19) Решењем бр. 147/77. наложено је Књиговодству Коморе да изврши обрачун посмртнине иза преминулог Борислава Стефановића, адвоката у пензији из Новог Сада, и посмртнину исплати Сузани Стефановић из Новог Сада, супрузи преминулог Борислава Стефановића.

20) Решењем бр. 152/77. наложено је Књиговодству Коморе да изврши обрачун посмртнине иза преминулог Јовановић Петра, адвоката у пензији из Сомбора, и посмртнину исплати супрузи преминулог Јовановић Петра Јовановић Даници путем кћерке Кривошија Ксеније из Сомбора.

21) На основу чл. 39. Закона о адвокатури и служби правне помоћи из службене дужности Управни одбор донео је решења о брисању из именика адвокатских приправника са даном 1. мај 1977. године и то:

Дамјановић Драгољуба, адвокатског приправника из Новог Сада, са вежбом код Кнежевић Слободана, адвоката у Новом Саду,

Бошковић Весне, адвокатског приправника из Новог Сада са вежбом код Бошковић Стевана, адвоката у Н. Саду,

Ристић Слободана, адвокатског приправника из Пландишта са вежбом код Антић Тихомира, адвоката у Пландишту,

Људијаћи Витомира, адвокатског приправника из Сенте, са вежбом код Терек Шимона, адвоката у Сенти,

Шуваковић Иванке, адвокатског приправника из Новог Сада са вежбом код Боровоја Томина, адвоката у Новом Саду,

Маријански Лазара, адвокатског приправника из Сүботице са вежбом код Стеванов Милана, адвоката у Сүботици.

22) Решењем бр. 134/77. брише се из Именика адвоката Иванчевић Милан, адвокат у Новом Саду, са даном 31. март 1977. године, због заснивања радног односа. За преузимаатеља одређен је Зоран Вучевић, адвокат у Н. Саду.

23) Решењем бр. 135/77. брише се из Именика адвоката др Иво Плетикосић, адвокат у Бачкој Тополи, са даном 31. III 1977. године, јер жели да ужива пензију. За преузимаатеља одређен је Тилгер Чаба, адвокат у Бачкој Тополи. Узето је на знање да др Иво Плетикосић задржава чланство у Фонду посмртнине.

24) Решењем бр. 129/77. брише се из Именика адвоката Свирчевић Милош, адвокат у Бачкој Тополи, са даном 31. III 1977. године, јер жели да ужива пензију. За преузимаатеља одређен је Чернаи Реже, адвокат у Бачкој Тополи. Узето је на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

25) Решењем бр. 136/77. брише се из Именика адвоката Ралетић Драгиша, адвокат у Инђији, са даном 1. мај 1977. године, јер жели да ужива пензију. Мимоилази се одређивање преузимаатеља, јер нема недовршених предмета. Узето је на знање да задржава чланство у Фонду посмртнине.

26) Решењем бр. 131/77. узето је на знање да је Милан Рапајић, адвокат у Новом Саду, са даном 31. III 1977. године иступио из чланства Адвокатске радне заједнице „Адвокатски биро — установа правне помоћи“ из Н. Сада, Сремска бр. 10 и да од 1. IV 1977. године води индивидуалну адвокатску канцеларију у Новом Саду у Ул. Стражиловска бр. 7.

27) Решењем бр. 146/77. узето је на знање да је Мирко Борјановић, адвокат у Новом Саду, са даном 10. април 1977. године иступио из чланства Адвокатске радне заједнице „Правна заштита“ у Новом Саду, Војвођанских бригада бр. 9 и да од 11. априла 1977. године води индивидуалну адвокатску канцеларију у Новом Саду у Ул. Стевана Брановачког бр. 1/Г.

28) Решењем бр. 132/77. узето је на знање да је Воргић др Никола иступио из заједничке канцеларије др Варади Јожефа у Зрењанину, јер

од 1. априла 1977. године води индивидуалну адвокатску канцеларију у Новом Саду у Ул. И. Л. Рибара бр. 2/І.

29) Решењем бр. 117/77. брише се из Именика адвокатских приправника Зорка Вучковић рођ. Лазић, са адвокатско-приправничком вежбом код Милић Томислава, адвоката у Новом Саду, са даном 1. септембар 1974. године, због заснивања радног односа.

Управни одбор
Адвокатске коморе Војводине

РАДОВАН ВРТИПРАШКИ

У Кикинди је 17. октобра 1976. године умро Радован Вртипрашки, пензионисани адвокат из Кикинде.

Радован Вртипрашки се родио у Мокрину 21. јануара 1901. у сељачкој породици. Гимназију учио у Сегедину, Кикинди и Великом Бечкереку, где је и матурирао. Право студирао у Загребу и Сүботици, где је дипломирао 1923. године.

Адвокатско-приправничку праксу обављао у Кикинди и у Новом Саду. Адвокатски испит положио пред комисијом Апелационог суда у Н. Саду 1929. године.

Адвокатску канцеларију отвара у Кикинди 1929. и води је све до 1941. године. Као резервни официр учествује у рату и пада у немачко заробљеништво, одакле је отпуштен због болести. Ступа у Народноослободилачку војску у јесен 1944. и у борбама на сремском фронту је рањен. Враћа се у Кикинду и наставља рад у адвокатури, све до пензионисања 1969. године.

Радован Вртипрашки је читав свој радни век провео у адвокатури. Био је привржен свом позиву и савестан и марљив у раду. Имао је велики круг клијентеле из читавог северног Баната, где је уживао велики углед. Поштован од својих колега, дуго година је председник Радног одбора адвоката у Кикинди. Биран је и у разне органе Адвокатске коморе Војводине.

Успомена на Радована Вртипрашког остаће светла и дуга.

М. Б.

Др КАРОЉ КОВАЧ

У Суботици је умро др Карољ Ковач, пензионисани адвокат из Суботице, дана 26. XI 1976. године.

Др Карољ Ковач рођен је у Торли (Румунија) 12. децембра 1893. године. Гимназију учио у Коложвару (Клуж), а потом Војну академију у Бечу од 1912. до 1915. године. Произведен за потпоручника, учествује у првом светском рату, а по распаду Аустро-Угарске Монархије прилази мађарским револуционарима. Бори се у револуцији као официр црвене војске. Командује (1919) једном међународном бригадом. Сломом пролетерске револуције у Мађарској, склања се испред белог терора у Југославију. Прима југословенско држављанство, уписује се на право у Загребу, где дипломира (докторира) 1924. године. Адвокатско-приправничку праксу обавља у Суботици код адвоката Миливоја Поповића. Полаже адвокатски испит у Новом Саду 1927. године.

Адвокатску канцеларију отвара у Суботици 1927, коју води све до пензионисања 1960. године.

Између два рата др Карољ Ковач, који се свестрано уклопио у суботичку средину, развија запажену делатност на културном пољу. Активан је у напредном културном друштву Непкер, где је генерални секретар од 1938. до окупације.

После ослобођења активира се у Народном фронту, у Народној техници и Планинарском друштву у Суботици. У Савезу филателиста Србије вршио одговорне функције. Поред свестране друштвене активности обављао адвокатуру. После пензионисања пружао правну помоћ путем штампе, са сталним ангажманом у листу *Мађар со*.

Плодан адвокатски и јавни рад др Ковача и симпатична појава човека и суграђанина остаће у дугој успомени, нарочито грађанству Суботице.

М. Б.

IZ SADRŽAJA ČASOPISA

ADVOKATURA

Casopis Advokatske komore Srbije (Beograd)

DAN ADVOKATURE — 26. MART

Vizner, Boris: O RETROAKTIVNOM DJELOVANJU UVJETA PO NACRTU NAŠEG NOVOG ZAKONA O OBLIGACIJAMA I UGOVORIMA

Mesarović, Kosta: ODGOVORNOST ZA STETU KOJU PROUZROKUJU MALOLETNICI

Vulićević, Vojislav: DOKAZIVANJE SVOJINE NA NEPOKRETNOSTI

Vulićević, Vojislav: O SUSTANARSKIM ODNOSIMA

Napijalo, Dragan: ŽIVOTINJA KAO OPASNA STVAR

Šoškic, Slobodan: SMISAO ODREDBE CL. 341. ZAKONIKA O KRIVICNOM POSTUPKU

Lunginović, Dušan: ZAKON O UDRUŽENOM RADU KAO OSNOVA RAZVITKA DALJIH ODNOSA U DRUSTVENO-POLITICKOM SISTEMU PRIVREĐIVANJA SFRJ

Milošević, Novak M.: KODIFIKACIJA UDRUŽENOG RADA

Stanković, Blažo M.: 65 GODINA OD OSUDE ADVOKATA HINKA HINKOVICA

Milanović, Dragan B.: JAKOV IGNJATOVIĆ O BEOGRADSKIM ADVOKATIMA U XIX VEKU

Baldić, Borivoje: GNOME ODBRANE ZA ADVOKATE U „GORSKOM VIJENCU“ PETRA II PETROVICA NJEGOŠA

Maksimović, Desimir: UVREDA I KLEVETA PUTEM STAMPE (Sudska praksa)

Maksimović, Desimir: NAKNADA STETE ZA PRETRPLJENI STRAH (Sudska praksa)

Jasić, Stojan: OSLOBAĐAJUĆA PRESUDA KRIVICNOG SUDA U ODNOSU NA VOZACA AUTOBUSA NE VEZUJE PARNICNI SUD U SPORU ZA NAKNADU STETE, AKO BI SE DRUGACIJE DOKAZALO (Sudska praksa)

Šimić, Jerko: PARNICA BOBIJA FISERA PRED NAŠIM SUDOM (Sudska praksa)

Gligorićević, Blagoje: DA LI POSEDOVANJE KLJUČA PREDSTAVLJA I POSED STANA (Sudska praksa)

Gligorićević, Blagoje: DA LI SE NA PUTU OPERECENOM KOLSKOM SLUŽBENOŠĆU ČINI SMETANJE POSEDA USKRACIVANJEM PROLAZA TRAKTOROM (Sudska praksa)

ARHIV ZA PRAVNE I DRUSTVENE NAUKE
Organ Saveza udruženja pravika Jugoslavije (Beograd)

Iz sadržaja broja 3/1976.

Popović, Slavoljub: O POVERAVANJU VRŠENJA JAVNIH OVLAŠĆENJA ORGANIZACIJAMA I ZAJEDNICAMA

Vodinić, Vladimir V.: LICNO PRAVO KAO SUBJEKTIVNO PRAVO I KAO GRANA PRAVA

Lazarević, Adam P.: O NADLEZNOSTI I POSTUPKU SUDOVA UDRUŽENOG RADA

Apter, David: „MODELI“ RAZVOJA I PARTICIPACIJA (Prevela Jelena J. Dordević)

Košunica, Vojislav: NASTANAK INSTITUCIONALIZOVANE OPOZICIJE U VELIKOJ BRITANIJ

Gligorijević, Blagoje: NEKI PROPUSTI U SUDSKIM SPOROVIMA

Basta, Lidija: IZMENE U SISTEMU OCENE USTAVNOSTI I ZAKONITOSTI U AUSTRIJI

Brguljan, Vladimir: SIMPOZIJUM O ZAŠTITI SPOMENIKA KULTURE U SAMOUPRAVNOM SOCIJALISTIČKOM DRUŠTVU

COVEK I ŽIVOTNA SREDINA

Jugoslavenski časopis za unapređenje kvaliteta života (Beograd)

Iz sadržaja broja 1/1977.

Markovski, Krste: ODLUCUJUĆA ULOGA MESNIH ZAJEDNICA I OPSTINA

Durić, Petar: HRONIKA JEDNE MRLJE

Colić, Dušan: NACIONALNI PARK BIOGRADSKA GORA

GLEDIŠTA

Časopis za društvenu kritiku i teoriju (Beograd)

Iz sadržaja broja 3/1977.

Kuvačić, Ivan: TOTALNA INSTITUCIJA ILI SLOBODA

Otašević-Trbojević, Branka: DEVETNAESTA GENERALNA KONFERENCIJA UNESKO

JUGOSLOVENSKA REVIJA ZA KRIMINOLOGIJU I KRIVICNO PRAVO (Beograd)

Iz sadržaja broja 3/1976.

Kambovski, Vlado: RESOCIJALIZACIJA I KLASNA SUSTINA KRIVICNOG PRAVA

Petrić, Branko: DELEGATSKI SISTEM I KRIVICNI POSTUPAK

PRAVA ČOVEKA U KRIVICNOM PRAVOSUĐU (Izveštaj Komiteta OUN)

Ostojić, Savka: KRIMINALITET U JUGOSLAVIJI OD 1971. DO 1975. GODINE

Lazin, Đorđe: KRIVICNO DELO TRGOVANJA NOVCEM, STRANOM VALUTOM, DEVIZAMA, PLEMENITIM METALIMA I DRAGOCENOSTIMA IZ CL. 234. KZ

Prvan, Ljubo: EFIKASNOST POMOĆI KOD DELIKATA NEPRUZANJA POMOĆI

KOMUNA

Časopis za pitanja teorije i prakse komunalnih zajednica (Beograd)

Iz sadržaja broja 2/1977.

Stavrev, Dragoljub: OSNOVNI PRAVCI DALJE DRUŠTVENE AKTIVNOSTI NA SPROVOĐENJU ZAKONA O UDRUŽENOM RADU

Bebler, Aleš: 1977. GODINA ZAŠTITE I UNAPREĐIVANJA ČOVEKOVE RADNE I ŽIVOTNE SREDINE

Varošlija, Ljubomir; Stefoski, Tomislav: USTAVNO DIMENZIONISANJE NORMATIVNE DELATNOSTI REPUBLIKE I OPSTINA

Iz sadržaja broja 3/1977.

Zlebnik, Mara: SARADNJA SKUPSTINA DRUŠTVENO-POLITIČKIH ZAJEDNICA SA SKUPŠTINAMA SAMOUPRAVNIH INTERESNIH ZAJEDNICA

Mikoš, Boris: ORGANIZOVANJE I DELOVANJE SAMOUPRAVNIH KOMUNALNIH ZAJEDNICA U SR SLOVENIJI

Popović, Božidar: POLAZNE OSNOVE, MOTIVI I CILJEVI RASPRAVE O UČESĆU LICNIH SREDSTAVA U STICANJU DRUŠTVENOG STANA NA KORISCENJE

Jovanović, Aleksandar: PROTIV KUPOVINE PRAVA PRVENSTVA U DOBIJANJU DRUŠTVENOG STANA NA KORISCENJE

Saje, Miro: NEMA PRAVNIH SMETNJI DA RADNI LJUDI SAMOSTALNO UVODE INSTITUT DEPOZITA ILI PRETPLATE NA STANARSKO PRAVO

Zrelec, Miljenko: KAKO U VELIKOM GRADU KORISTITI LICNA SREDSTVA KAO PODSTICAJNU POLUGU U SISTEMU DRUŠTVENE IZGRADNJE STANOVA

Fira, Aleksandar: OPSTU POLITICKU SAGLASNOST O POTREBI ANGAŽOVANJA LICNIH SREDSTAVA PRETVORITI STO BRZE U PRAKTICNU AKCIJU

Tumbri, Tanja: UČESĆEM LICNIH SREDSTAVA NE BI SE SMJELI NARUŠAVATI SOCIJALNO-KLASNI KRITERIJUMI ZA RASPODJELU STANOVA

Petrović, Vojislav: DRUSTVENIM DOGOVOROM O STAMBENOJ POLITICI TREBA USTALASITI STAVOVE REPUBLIKA I POKRAJINA I O LICNIM SREDSTVIMA U STICANJU STANA NA KORISCENJE

NAŠA ZAKONITOST

Časopis za pravnu teoriju i praksu (Zagreb)

Iz sadržaja broja 2/1977.

O UVOĐENJU „PRAVNE KIBERNETIKE (PRAVNE INFORMATIKE)“ U NASTAVNE PROGRAMA PRAVNIH FAKULTETA JUGOSLAVIJE

Hučera, Petar: ODNOSI DRUSTVENIH PRAVOBRANILACA SAMOUPRAVLJANJA I SUDOVA UDRUŽENOG RADA

Uzelac, Petar: SUDOVI UDRUŽENOG RADA U NAŠEM PRAVOSUDNOM SISTEMU I NJIHOVA NADLEŽNOST PREMA ZAKONU O UDRUŽENOM RADU

Bačić, Franjo: KRIVICNI ZAKON SFRJ UMJESTO KRIVICNOG ZAKONIKA

Vodinić, Vladimir V.: ISPRAVKA, ODGOVOR I DOPUNA INFORMACIJE — SISTEMATSKI PRIKAZ OSNOVNIH PRAVNIH PROBLEMA (II)

Dujmov, Lav: ODŠTETNA ODGOVORNOST STARATELJA

Musa, Krešimir: OSLOBODENJE OD ODGOVORNOSTI U PRAVU MEĐUNARODNE KUPOPRODAJE

Marković, Ratko: IZVRSNA VLAST U FRANCUSKOJ

NASE TEME

(Zagreb)

Iz sadržaja broja 1/1977.

Bakarić, Vladimir: PRENOŠENJE DOHOTKA S NIVOVA RADNE ORGANIZACIJE NA OOUR — RAZVOJNI PROCES KOJI IMA KLASNO ZNAČENJE

Perić, Ivan: ZAKON O UDRUŽENOM RADU — DOMET I IZRAZ SUVREMENE ETAPE RAZVOJA SAMOUPRAVLJANJA

Crubiša, Damir: O NEKIM PROTURJEČNOSTIMA I KONSTITUIRANJU UDRUŽENOG RADA

Pavlović, Vukašin: SOCIJALNE NEJEDNAKOSTI U SAMOUPRAVNOM DRUSTVU I SINDIKALNA AKCIJA

Marković, Živko: MEĐUSOBNI ODNOSI RADNIKA U UDRUŽENOM RADU

Cvjetičanin, Vlado; Puljiz, Vlado: UDRUŽIVANJE INDIVIDUALNIH POLJOPRIVREDNIKA: STANJE, MOGUĆNOSTI, PERSPEKTIVE

ODVJETNIK

Glasilo odvjetnika Hrvatske (Zagreb)

Iz sadržaja broja 1-2/1977.

Korlaet, Radoje: SDOVANJE U STARODREV-NOM SPLITU PREMA PROPISIMA NJEGOVA STATUTA

Kulišić, Sime: POCECI PRAVNOG ŽIVOTA ENGLJSKE

Arko, Silvije: O PROMETNIM VJESTACENJIMA I VJESTACKIM MISLJENJIMA

STATUT ODVJETNICKOG ZBORA GRADA ZAGREBA

IMENIK ODVJETNIKA NA PODRUČJU ODVJETNICKE KOMORE HRVATSKE

IMENIK ODVJETNICKIH PRIPRAVNIKA NA PODRUČJU ODVJETNICKE KOMORE HRVATSKE

OPREDELJENJA

Časopis za teoriju i praksu samoupravnog socijalističkog društva (Sarajevo)

Iz sadržaja broja 11-12/1976.

Trifković, Miloš: NEOTUĐIVA SAMOUPRAVNA PRAVA RADNIKA U UDRUŽENOM RADU

Velimirović, Mihađlo: ODNOSI U UDRUŽENOM RADU

Grebo, Zdravko: POJEDINE TEORIJSKE I ISTORIJSKE PRETPOSTAVKE ODGOVORNOSTI PREMA NACRTU ZAKONA O UDRUŽENOM RADU

PRAVNI ŽIVOT
(Beograd)

Iz sadržaja broja 2/1977.

Zarić, Ljubiša: ODNOSI DRUSTVENO-POLITICKIH ZAJEDNICA I NJIHOVIH ORGANA

Šaškić, Vlatko: USTAVNOST, ZAKONITOST I NJIHOVA ZASTITA

Radojković, Milan: SOPSTVENA TRASIRANA MENICA

Draškić, Mladen: ZASTARELOST U OBLASTI MEĐUNARODNE KUPOPRODAJE

Živković, Dragoslav R.: NOVINE U REGULATIVI MEĐUSOBNIH RADNIH ODNOSA RADNIKA U UDRUŽENOM RADU PREMA ZUR-u

PREGLED

Časopis za društvena pitanja (Sarajevo)

Iz sadržaja broja 3/1977.

Miljanović, Mitar: OSLOBOĐENJE RADNICKE KLASI I ULOGA SINDIKATA

Ler-Sofronić, Nada: KA ISTINI O ŽENI (o porijeklu degradacije žene)

PRIVREDA I PRAVO

Časopis za privredno-pravnu teoriju i praksu (Zagreb)

Iz sadržaja broja 3/1977.

Jovanović, Vladimir: OBLICI ZASTUPANJA ORGANIZACIJA UDRUŽENOG RADA

Rihtman, Zvone: ODNOS IZMEĐU SAMOUPRAVNIH SPORAZUMA I OBLIGACIJSKIH UGOVORA

Kožul, Ivan: POVEZIVANJE SAMOSTALNOG OSOBNOG RADA POLJOPRIVREDNIKA U SISTEMU SAMOUPRAVNOG UDRUŽENOG RADA

Miler, Alan: ŠVEDSKA KAO NOVI POSREDNİK IZMEĐU ISTOKA I ZAPADA

PRIVREDNO-PRAVNI PRIRUČNIK

za pravnu, opštu i kadrovsku službu organizacija udruženog rada (Beograd)

Iz sadržaja broja 4/1977.

Magerl, Milivoj: NADLEŽNOST SUDOVA UDRUŽENOG RADA PREMA ZAKONU O UDRUŽENOM RADU

Serdar, Vukan: RUKOVODILAC RADNE ZAJEDNICE PREMA ZAKONU O UDRUŽENOM RADU

Tošić, Aleksandar: KAD ZAHTEV ZA PREISPITIVANJE NE ODLAŽE IZVRŠENJE ODLUKE

Draškić, Mladen: BANKARSKA GARANCIJA U MEĐUNARODNOM PROMETU

Gligorićević, Blagoje: MORALNA STRANA UGOVORA O STIPENDIRANJU

Mrvoš, Nikola: NEKA PITANJA U VEZI SA PRIMENOM ZAKONA O OSNOVAMA POSLOVANJA ORGANIZACIJA UDRUŽENOG RADA U OBLASTI PROMETA ROBE I USLUGA U PROMETU ROBE I O SISTEMU MERA KOJIMA SE SPREČAVA NARUŠAVANJE JEDINSTVA JUGOSLOVENSKEG TRŽIŠTA U TOJ OBLASTI

Ostojić, Pavle: PRAVO RADNIH LJUDI NA SAMOORGANIZOVANJE

Bole, Josip: UČEŠĆE ORGANIZACIJA UDRUŽENOG RADA U SPROVOĐENJU PROFESIONALNE REHABILITACIJE INVALIDA RADA

Čamilović, Slobodan: PRIMENA ANALIZE I ANKETE U IZRADI SAMOUPRAVNOG OPSTEG AKTA O UTVRĐIVANJU USLOVA ZA VRŠENJE POSLOVA ODNOSNO RADNIH ZADATAKA RADNIKA

Borđević, Jovan: OSPOSOBLJAVANJE STRUČNJAKA IZ RADNIH ORGANIZACIJA I RADNIH ZAJEDNICA ZA PROGRAMERE I PREDAVACE

RADNI ODNOSI I SAMOUPRAVLJANJE

Mesečni časopis (Beograd)

Iz sadržaja broja 3/1977.

Brkić, Milan: SAMOUPRAVNI SPORAZUM PREMA ZAKONU O UDRUŽENOM RADU

Kelečević, Stevo: NEOTUĐIVA PRAVA RADNIKA U UDRUŽENOM RADU

Živković, Dragoslav R.: DRUŠTVENA ZASTITA SAMOUPRAVNIH PRAVA RADNIH LJUDI I GRAĐANA I DRUŠTVENA SVOJINA

Popović, Teofil: STATUS RADNIKA SA POSEBNIM OVLAŠĆENJIMA I ODGOVORNOSTIMA

Ivošević, Zoran: ZASNIVANJE RADNOG ODNOSA

Marković, Đorđe: MESTO, ULOGA I ZADACI RADNE ZAJEDNICE U RADNIM I SLOZENIM ORGANIZACIJAMA UDRUŽENOG RADA (OBRAZOVNO-VASPIITNIM SKOLSKIM CENTRIMA)

REVIJA ZA KRIMINALISTIKO I KRIMINOLOGIJO (Ljubljana)

Iz sadržaja broja 1/1977.

Kobe, Peter: POLOŽAJ ŽRTVE V SODNEM POSTUPKU S POSEBNIM OZIROM NA ADHEZIJSKI POSTOPEK

Bavcon, Ljubo: NEKAJ SOCIOLOSKIH IN KRIMINALNO-POLITICNIH POGLEDIV NA KRIMINALITETO IN NJENO PREPREČEVANJE V NAŠI DRUŽBI

Pečar, Jane: DRUŽBENO (FORMALNO) NADZORSTVO IN RAZISKOVANJE

Separović, Zvonimir: EVTANAZIJA IN SORODNA RAVNANJA

Lukaševa, E. A.: PRAVNA ZAVEST, PRAVNA VZGOJA IN PRAVNA KULTURA (Prevod)

Hepp, Robert: KRIMINALISTIKA MED ZNANOSTIJO IN IDEOLOGIJO (Prevod)

Sket, Ivanka: AUGUST VOLLMER

Separović, Zvonimir: DRUGI MEDNARODNI VIKTIMOLOŠKI KONGRES

Golja, Janez: INTERPOLOV RAZGOVOR O METODAH IDENTIFIKACIJE OSEB IN SLEDIV

Rugelj, Janez: ŠESTI SVETOVNI KONGRES SOCIALNE PSIHIATRIJE

SAMOUPRAVLJANJE

Mesečni časopis za teoriju i praksu socijalističkog samoupravljanja (Beograd)

Iz sadržaja broja 3/1977.

Vlaškalić, Tihomir: SAMOUPRAVNO UDRUŽIVANJE RADA I SREDSTAVA

SAMOUPRAVNO PRAVO (Beograd)

Iz sadržaja broja 1/1977.

Blagoječić, Borislav T.: PARTICIPACIJA I RADNIČKO SAMOUPRAVLJANJE

Horvat, Vladimir: PRIVREDNI SISTEM I OBLICI VLASNIŠTVA U SFRJ

Kelečević, Stevo: PRAVO JE RADNIKA U UDRUŽENOM RADU SREDSTVIMA U DRUŠTVENOJ SVOJINI DA RADI TIM SREDSTVIMA I DA UPRAVLJA SVOJIM RADOM I USLOVIMA I REZULTATIMA RADA

Žepić, Božo: PRILOG PITANJU O POSTUPKU ORGANIZOVANJA OOUR-a PRILIKOM REORGANIZACIJE RADNE U SLOZENU ORGANIZACIJU

Božinović, Lubomir: MEĐUSOBNI ODNOSI RADNIKA U UDRUŽENOM RADU

Nešković, Ratibor: SAMOUPRAVNI OPŠTI AKTI

Bodiroga, Jovanka: UDRUŽIVANJE U POSLOVNE ZAJEDNICE

Cijan, Rafael: RADNA ZAJEDNICA KOJA OBAVLJA POSLOVE ZA ORGAN UPRAVE I RADNA ZAJEDNICA ORGANA UPRAVE

Krijan, Pero: ULOGA I ZADACI DRŽAVNIH ORGANA U DRUŠTVENOJ SAMOZASTITI

Milić, Dragan: FUNKCIONISANJE DELEGATSKOG SISTEMA U SSOJ-u

Simonović, Milorad: IZ PRAKSE SUDA UDRUŽENOG RADA SRBIJE

Batstone, Eric: RADNIČKI DIREKTORI I NJIHOVI BIRACI

SAVREMENOST

Glasilo Saveza komunista Vojvodine (Novi Sad)

Iz sadržaja broja 2/1977.

Vlajković, Radovan: DRUŠTVENO-POLITIČKI SISTEM I SAMOUPRAVNI RAZVOJ VOJVODINE

SOCIJALIZAM

Casopis Saveza komunista Jugoslavije
(Beograd)

Iz sadržaja broja 2/1977.

Špiljak, Mika: SINDIKATI I PRODUKTIVNOST RADA

Bošković, Milo: POLOŽAJ SLOVENAČKE I HRVATSKE MANJINE U AUSTRIJI

TEORIJA IN PRAKSA

Revija za družbena vprašanja (Ljubljana)

Iz sadržaja broja 1-2/1977.

Kardelj, Edvard: DIALEKTIKA ZNANOSTI IN PRAKSE

Ribičič, Ciril: DELOVANJE DELEGATSKEGA SISTEMA V SIS (ugotovitve in raziskave)

Markič, Boštjan: ODMEVNOST NAŠEGA SAMOUPRAVNEGA SISTEMA

Bakarić, Vladimir: O KONCEPCIJI ZDRUŽENEGA DELA IN DOHODKA

ZBORNIK PRAVNOG FAKULTETA U ZAGREBU

Iz sadržaja broja 2/1976.

Ravnić, Anton: RAZVOJNI PUT ZASTITE NEZAPOSLENIH

Tumbri, Tanja: ŠTETA KAO PRAVNI OSNOV ODGOVORNOSTI

Sajko, Krešimir: RAZVOJ NAUKE O MEĐUNARODNOM PRIVATNOM PRAVU U SAD (povijesna razmatranja)

Iz sadržaja broja 3/1976.

Sokol, Smiljko: O POJMU I TIPOLOGIJI SKUPSTINSKE VLADE

Gavella, Nikola: O DOSJELOSTI KAO USTANOVI NAŠEG PRAVNOG UREĐENJA

Radović, Vesna: DVIJE ZABRANE I NAVODNA ODBOJNOST RIMLJANA PREMA DAROVANJU

Grabovac, Ivo: ODGOVORNOST BRODA SLOČA ZA VRIJEME SPASAVANJA NA MORU

VESTNIK INSTITUTA ZA JAVNO UPRAVO (Ljubljana)

Iz sadržaja broja 3-4/1976.

Vavpetič, Lado: O ŽIVLJENJSKEM JUBILEJU PROF. DR. RUDILJA KYOVSKEGA

Godec, Rupko: NOVELA ZAKONA O SPLOŠNEM UPRAVNEM POSTOPKU

Šturm, Lovro: NALOGE JAVNE UPRAVE PRI VARSTVU OKOLJA

Rakočević, Slobodan: RAZVOJ PRAVNE UREDITVE ORGANIZACIJ, KI VPRAVLJAJO DEJAVNOSTI POSEBNEGA DRUŽBENEGA POMENA

Cijan, Rafael: O NEKATERIH VPRAŠANJIH INTERPRETACIJE 30. ČLENA USTAVE SFRJ

Kostjukovskij, Igor: RAZMISLJANJE OB UVEDBI ENOTNE MATICNE STEVILKE OBČANOV

Gobec, Ljubo: PROBLEMATIKA V ZVEZI Z NEDOVOLJNIMI ODLAGALIŠČI ZA SMETI IN ODPADKE NA UREDITVENEM OBMOČJU MESTA LJUBLJANE

Kočevar, Vida: POROČILO O DELU INSTITUTA ZA JAVNO UPRAVO V 1976. LETU

Trpin, Gorazd: XIX POSVETOVANJE JUGOSLOVANSKE ZVEZE ZDRUŽENJ ZA UPRAVNE ZNANOSTI IN PRAKSO

Cvitan, Onesin: POSVETOVANJE PREDSTAVNIKOV JUGOSLOVANSKIH PRAVNIH FAKULTET O POTREBI IN MOŽNOSTIH UVAJANJA INFORMATIKE V STUDIJSKE NACRTE IN PROGRAME PRAVNIH FAKULTET

Olup, Jože: SEMINAR O LOKALNI UPRAVI IN INFORMACIJSKI TEHNOLOGIJI

Olup, Jože: ELEMENTI OSNOVNEGA PROJEKTA ZA RAZVOJ AVTOMATSKIH OBDELAV PODATKOV SKUPSCINE MESTA LJUBLJANE

Kostjukovskij, Igor: „ZASTITA VODA I VAZDUHA OD ZAGAĐIVANJA“ (Javni aspekt)

ZASTITA RADNIKA NA RADU

Mesečni časopis za pitanja pravne zaštite radnika u udruženom radu i za zaštitu na radu (Beograd)

Iz sadržaja broja 2/1977.

Alander, Nikola: SINDIKAT I SAMOUPRAVNA ZAŠTITA U USTAVU I ZAKONU O UDRUŽENOM RADU

Čačić, Milun: SUBJEKTI SPROVOĐENJA POLITIKE ZAŠTITE RADNIKA NA RADU U RADNOJ ORGANIZACIJI

Železnik, Anton: OBUČAVANJE I VASPITAVANJE RADNIKA IZ MATERIJE ZAŠTITE NA RADU

Mirković, Vukica: TEME ZA OBUČAVANJE RADNIKA IZ OBLASTI ZAŠTITE NA RADU

Starčević, Najdan: OSNOVI O IZVORIMA OPASNOSTI I MERAMA ZAŠTITE NA RADU

Stojanović, Radomir: ZAŠTITNE MERE NA RADU SA OPASNIM SREDSTVIMA

Cvetanović, Slobodan: STETNOSTI U INDUSTRIJI PLASTICNIH MASA I SINTETICKIH PROIZVODA

Mihailović, Ilija: DONETO JE UPUTSTVO O VOĐENJU EVIDENCIJE I DOSTAVLJANJU IZVEŠTAJA ORGANA INSPEKCIJE RADA U SAP KOSOVO

Iz sadržaja broja 3/1977.

Mihailović, Ilija: PRIMER SAMOUPRAVNOG OPSTEG AKTA O MEĐUSOBNIM RADNIM ODNOSIMA

Matavulj, Veljko: PRIKAZ ZAKONA O EVIDENCIJAMA U OBLASTI RADA SA POSEBNIM OSVRTOM NA EVIDENCIJE O NESREĆAMA NA POSLU

Gojačić, Haris: FIZICKI FAKTORI RADNE SREDINE

Mirković, Vukica: TESTOVI ZA PROVERU ZNANJA PO TEMAMA SEMINARA ZA OBUKU I VASPITANJE RADNIKA (VEZANE ZA POZNAVANJE ZAKONSKIH PROPISA) IZ OBLASTI ZAŠTITE NA RADU.

Miloš Stojanović

САДРЖАЈ

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

<i>У сусрет XXVII конгресу Међународне уније адвоката у Загребу</i>	— — — — —	1
---	-----------	---

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

<i>Др Бранко Петрић, Равноправност језика и писама народа и народности у кривичном поступку</i>	— — — — —	5
<i>Др Милијан Поповић, Историјска неопходност социјалистич- ког права</i>	— — — — —	30

ПРАВНА ПРАКСА

<i>Грађанско право (Љиљана Павловић—Бојовић, Светозар До- бросављевић, Младен Косовац)</i>	— — — — —	34
--	-----------	----

САОПШТЕЊА

<i>Из седнице Управног одбора</i>	— — — — —	39
-----------------------------------	-----------	----

НЕКРОЛОЗИ

<i>Радован Вртипрашки (М. Б.)</i>	— — — — —	43
<i>Др Карољ Ковач (М. Б.)</i>	— — — — —	44

ПРЕГЛЕД ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

<i>Из садржаја часописа (Милош Стојановић)</i>	— — — — —	45
--	-----------	----

Уређивачки савет:

Никола Вујашиковић, судија Врховног суда Војводине, *Светозар Дракулић*, заменик јавног правобраниоца Војводине, *Антоније Борић*, саветник покрајинског секретара за правосудје и општу управу, *Никола Јеловац*, адвокат у Сомбору, *Васа Калишки*, адвокат у Панчеву, *Жива Коњезвић*, шеф Службе за скупштинске послове Привредне коморе Војводине, *Војислав Маринков*, адвокат у Вршцу, *др Љубиша Милошевић*, редовни професор Правног факултета у Н. Саду, *Душан Мићућ*, секретар Покрајинског друштвеног правобраниоца самоуправљања, *Светозар Николић*, судија Привредног суда Војводине, *Милан Рапајић*, адвокат у Новом Саду, *Војислав Рашовић*, адвокат у Сремској Митровици, *Ласло Цабафи*, адвокат у Зрењанину, *Олга Царић*, адвокат у Новом Саду, *др Петар Шарчевић*, доцент Правног факултета на Ријеци, *Душан Шипка*, стручно-политички сарадник у Покрајинској конференцији ССРН Војводине

Уређивачки одбор:

Сава Савић, главни и одговорни уредник, адвокат у Новом Саду, *Борђе Вебер*, адвокат у Новом Саду, *Будислав Вулетић*, адвокат у Новом Саду, *Светозар Добросављев*, судија Општинског суда у Новом Саду, *Живко Киселички*, судија Окружног привредног суда у Новом Саду.

Технички уредник:

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/І.— Телефон: 29459.— Годишња претплата 180.— дин., за иностранство двоструки износ. Цена једног броја 20.— дин.
Тек. рачун 65700-678-2047. Рукописи се не враћају.

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САНП бр. 413—185 од 23. маја 1973. године, *Гласник* је стручна публикација ослобођена основног и посебног пореза на промет.

